

Извештај за пројекат:

**Предлог критеријума и индикатора
расподеле дрвета из државних шума у
Републици Србији**

Руководилац пројекта:

Др Здравко Поповић, ред. проф. Шумарског факултета Универзитета у Београду;

Учесници пројекта:

Др Ранко Попадић, ванр. проф. Шумарског факултета Универзитета у Београду;

Др Владислав Здравковић, ванр. проф. Шумарског факултета Универзитета у Београду;

Др Горан Милић, ванр. проф. Шумарског факултета Универзитета у Београду;

Др Небојша Тодоровић, ванр. проф. Шумарског факултета Универзитета у Београду;

Др Александар Ловрић, доцент Шумарског факултета Универзитета у Београду;

Маст. инж. Марко Веизовић, асистент Шумарског факултета Универзитета у Београду;

Инж. Предраг Станковић, сарадник у високом образовању Шумарског факултета Универзитета у Београду;

Горан Цвјетићанин, стручно технички сарадник за рад у лабораторији Шумарског факултета Универзитета у Београду

Садржај

1	Увод.....	4
2	Циљ пројекта.....	7
3	Методологија истраживања.....	7
3.1	Начин прикупљања података.....	7
4	Резултати истраживања.....	9
4.1	Карактеристике испитиваног узорка.....	9
4.2	Тржиште дрвета у Републици Србији.....	12
4.3	Начини расподеле сировине у Републици Србији.....	17
4.4	Тржишта сировине у одабраним земљама.....	19
4.4.1	Трупци.....	20
4.4.2	Огревно и целулозно дрво.....	23
4.5	Начини расподеле сировине у одабраним земљама.....	23
4.5.1	Друге европске државе.....	33
4.6	Степен задовољства постојећим системом расподеле у РС.....	34
4.7	Оцена важности понуђених критеријума.....	35
4.8	Оцена значаја транспарентности процеса расподеле сировине.....	39
5	Систем расподеле трупаца из државних шума.....	39
5.1	Критеријуми за расподелу дрвета из државних шума.....	40
5.1.1	Критеријуми за расподелу техничког дрвета.....	40
5.1.2	Критеријуми за расподелу просторног дрвета.....	46
5.2	Индикатори за расподелу дрвета из државних шума.....	48
5.3	Формирање ранг листе и расподела дрвета из државних шума.....	53
6	Предлог процедуре за расподелу сировине.....	54
7	Контрола процедуре.....	62
8	Закључак.....	62

1 Увод

Производња техничког дрвета је на светском нивоу достигла рекорд од 2,03 милијарде m³ (ФАО, 2020¹). Ово је праћено и највишим нивоом производње производа од дрвета. Поред генералног економског раста у последних десет година, на овај снажни раст утиче и потреба да се производи фосилног порекла замене производима од обновљивих материјала. Јачање свести о утицају климатских промена на комплетно човечанство довело је и до првог кровног европског документа (*European Green Deal*, 2019) којим се планира да Европа до 2050. године постане климатски неутралан континент. У овој стратегији неке од врло важних речи су шуме, биодиверзитет, обновљиви материјали, боље коришћење сировине... Готово у свим областима економије се планирају унапређења тиме што ће се производи са великом емисијом гасова са ефектом стаклене баште и за које се при производњи троши велика количина енергије заменити еколошки прихватљивијим производима. Појава нових и иновативних производа на бази дрвета, са високом додатом вредношћу и потпуно новим ланцима вредности (у гранама попут грађевинарства, фармације, амбалажне или текстилне индустрије), ће свакако допринети још снажнијем расту “на шуми базираних индустрија” (*forest-based industries*).

У светлу циркуларне економије, где дрво поново има једно од кључних места, наметнула се потреба (прецизније речено вратила се потреба) за каскадном употребом дрвета (ЕС, 2018²). У овом контексту каскадна употреба значи оптимално коришћење сировине (од шуме до готовог производа), али и пажљиво планирање коришћења те сировине за одговарајућу намену тј. максимално одлагање производње топлотне енергије (сагоревања дрвета) – тек пошто се исцрпе могућности његовог коришћења за трајније производе. Најважнији принципи каскадне употребе дрвета су:

1. одрживост (мора постојати дугорочан баланс између економских, социјалних и еколошких фактора);
2. ефикасно коришћење сировине (фокус треба да буде на највишој додатој вредности, али и на максималном коришћењу свих споредних производа (нпр. дрвних остатака) који настају током производње);
3. циркуларност (слика 1), тј. поновно коришћење и рециклирање производа од дрвета.

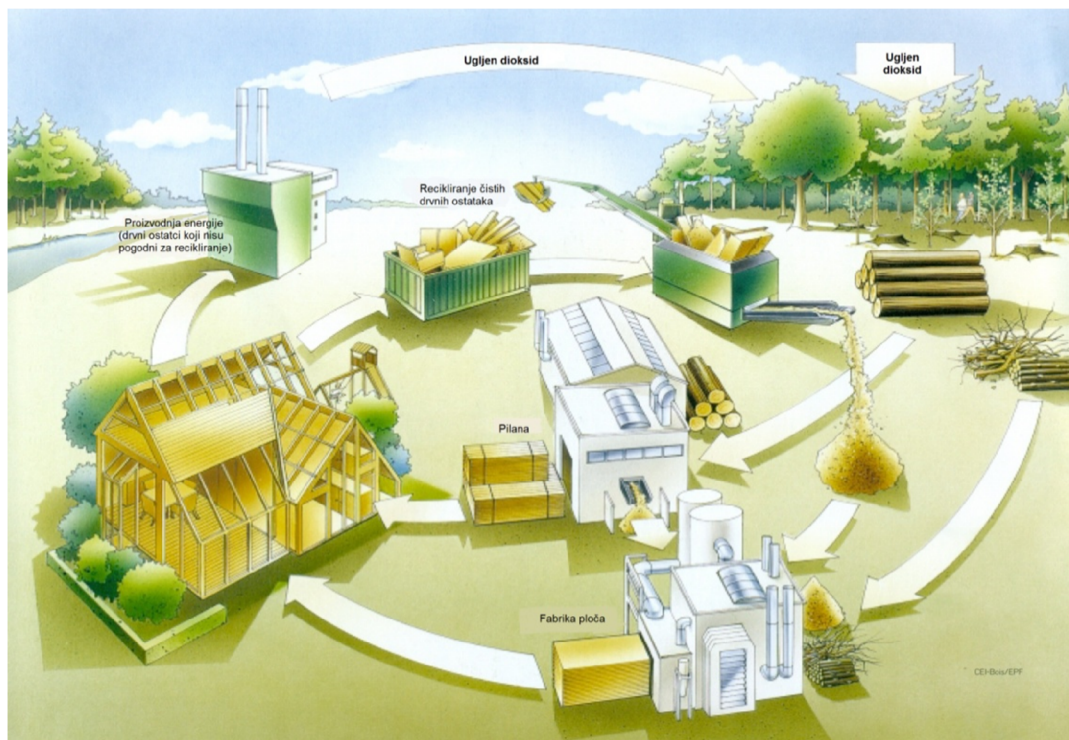
Дрвна индустрија Србије у последњим деценијама остварује позитивне резултате према најважнијим економским критеријумима: броју предузећа, расту запослености, пословним приходима, а нарочито расту извоза и позитивног спољнотрговинског биланса. Једна од основних компаративних предности дрвне у односу на друге индустрије је домаћа сировинска база. Овај термин обично обухвата врсте, количине, сортиментну структуру и квалитет дрвне сировине. Доступност и квалитет сировине је основни предуслов за успешно пословање дрвноиндустријских предузећа. Међутим, нарочито у годинама економског раста (пре свега на тлу Европе), потражња за дрвном сировином из домаћих извора знатно превазилази понуду. Отежана набавка техничког (а за неке производње и просторног) дрвета тада значајно утиче на пословање предузећа дрвне индустрије, а незадовољство повећава недовољно транспарентна расподела сировине из

---

¹ FAO. 2020. FAO Yearbook of Forest Products 2018

² European Commission. 2018. Guidance on cascading use of biomass with selected good practice examples on woody biomass

државних шума. Куповина сировине из приватних шума је углавном алтернатива само за део производње, јер је карактеришу релативно мале количине (нарочито техничког дрвета) и нередовна испорука.

Слика 1. Круг коришћења дрвета код механичке прераде³

У том погледу, тренутна ситуација у дрвној индустрији Србије је, иако боља него раније, недовољно добра. Наиме, близу 50% од укупно произведених количина трупаца се извезе у виду производа са ниском додатом вредношћу (највише у виду резане грађе, али и кроз извоз трупаца, елемената, палета...). Као илустрација потребе да се дрво у Србији прерађује у вредније производе може послужити чињеница да је, изражено у односу на полазну сировину (по m^3 дрвета), вредност резане грађе у просеку двоструко већа него вредност трупаца, а вредност дизајнираног намештаја око двадесет пута већа⁴. У том смислу, требало би да се потреба за вишим степеном финализације рефлектује и на расподелу сировине из државних шума кроз повлашћен положај привредних друштава која производе финални производ, а у свом саставу имају и примарну прераду. Са друге стране, могућност куповине сировине из државних шума је од пресудне важности за велики број малих предузећа. Ово је нарочито изражено у неразвијеним општинама, неретко срединама које су богате шумом, где дрво понекад представља једини извор прихода становништву. Државна политика подстицања задржавања становништва у руралним срединама оправдава фаворизовање и ових привредних друштава. Чињенично стање је такво да око 70% купаца дрвне сировине из државних шума на годишњем нивоу купује мање од $1.000 m^3$ дрвета.

³ CEI-Bois. 2012. Tackle Climate Change: Use Wood

⁴ Акциони план подршке дрвној индустрији Србије у извозу производа са високом додатом вредношћу. 2016. Канцеларија Уједињених нација за пројектне услуге

Правична расподела дрвне сировине из државних шума веома је комплексно питање јер обухвата низ социо-економских аспеката. Циљ наше државе (садржан и у неким од постојећих критеријума расподеле у јавним предузећима) је повећање производње (и извоза) производа са високом додатом вредношћу. Ово је предвиђено и Стратегијом развоја шумарства Републике Србије⁵, где се у делу који се односи на дрвну индустрију планира “стимулација извоза производа са већом додатом вредности, дестимулација извоза сировине и стимулација извоза финалних производа”. Такође, у Стратегији дрвне и индустрије намештаја са Акционим планом,⁶ које је донело Министарство привреде 2017. године дефинисана су три општа циља, од којих је први „Успостављање ефикаснијег модела снабдевања дрвном сировином предузећа у дрвној и индустрији намештаја уз поштовање принципа одрживости ресурса“. Као посебни циљ дефинисано је „повећање понуде и унапређење модела продаје дрвета у функцији повећања степена финализације и валоризације дрвне сировине као националног ресурса“, док су као мере за спровођење овог специфичног циља предвиђене:

1. Дефинисање расположивих количина дрвне сировине на годишњем нивоу за период 2018-2022. година које се могу ставити у функцију одрживог снабдевања дрвне и индустрије намештаја Србије
2. Унапређење модела снабдевања дрвном сировином из државних шума
3. Усаглашавање система класирања и сортирања дрвних сортимената у пракси са важећим СРПС ЕН стандардима

За спровођење ових мера у оквиру посебног циља дефинисане су различите активности, између осталог и:

- 1.1 Формирање радне групе за имплементацију мера Стратегије дрвне и индустрије намештаја које се односе на одрживо снабдевање ове индустрије дрвном сировином
- 1.2 Израда јединственог прегледа расположивих количина дрвне сировине по намени по појединим шумским подручјима Србије

Као носилац ових активности означено је Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде – Управа за шуме, која је током 2019. формирала Радну групу. У Септембру 2019. године расписан је Конкурс за доделу средстава по годишњем програму коришћења средстава буџетског фонда за шуме републике Србије, а једна од унапред дефинисаних тема на конкурс јесте "Предлог критеријума и индикатора расподеле дрвета из државних шума у Републици Србији". На Конкурс Управе за шуме пријавио се Шумарски факултет Универзитета у Београду, са којим је и закључен Уговор о финансирању овог Пројекта.

Резултати овог Пројекта ће, како и сам назив каже, дефинисати критеријуме и индикаторе за расподелу дрвета из државних шума, који ће послужити Радној групи као полазна основа за унапређење постојећег модела.

Све претходно наведено јасно указује на значај и потребу за успостављањем правичних и транспарентних правила за расподелу дрвне сировине из државних шума како би се даљи развој шумарства и дрвне индустрије одвијао у правцу креирања нових радних места и повећања додате вредности производа. Истовремено, тај развој би био потпуно усаглашен са националним и европским плановима о повећању коришћења дрвета као битног дела борбе против климатских промена.

---

⁵ Strategija razvoja šumarstva Republike Srbije. 2006. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Uprava za šume

⁶ Strateški okvir sa Akcionim planom za drvnu i industriju nameštaja u Srbiji. 2017. RS Ministarstvo provrede

2 Циљ пројекта

Први циљ истраживања је сагледавање постојећег стања у погледу расположиве количине дрвета из државних шума Републике Србије и начина и критеријума њене расподеле. Циљ је и истраживање расположивих количина и начина и критеријума расподеле сировине из државних шума суседних и неких европских земаља. Потом се желело проверити какав је степен задовољства учесника постојећим системима расподеле сировине у нашој земљи. Наиме, општа је процена да садашње стање у том сегменту није задовољавајуће, што је поред наведеног у Уводу, био и један од основних разлога да се иницира овај истраживачко-развојни пројекат. Сматра се и да би увођење нових критеријума и индикатора повећало сигурност пословања и бројних купаца шумских производа али и јавних предузећа за газдовање шумама. На бази свега тога, главни циљ истраживања је био формирање и предлог јасних и свеобухватних критеријума и индикатора за расподелу дрвне сировине из државних шума РС који би требало да узму у обзир све специфичности домаћег тржишта, а који би се, након усвајања, лако могли имплементирати и успоставити у пракси. Такође, увођењем афирмативних критеријума за дрвопрерађиваче који имају виши степен обраде и који остварују већу додатну вредност, увећало би се учешће финалних производа у целокупној продукцији дрвне индустрије и индустрије намештаја, и на тај начин остварио општи интерес о максималном вредносном искоришћењу дрвета као једног од кључних националних ресурса.

Дефинисање и имплементирање ових критеријума имало би за циљ и повећање транспарентности продаје шумских дрвних сортимената, развој и изградњу механизма за тржишно одређивање цена дрвета, сузбијање незаконитих активности у сектору шумарства и прераде дрвета, валоризацију економских вредности шума и повећање угледа шумарства и прераде дрвета у земљи и иностранству.

3 Методологија истраживања

3.1 Начин прикупљања података

Истраживање расположиве количине дрвета из државних шума у Републици Србији примарно је обухватило анализу званичних статистичких података РС у сектору шумарства, о обиму сече и величини производње шумских дрвних сортимената у периоду од 2015 до 2019. год., затим њихову проверу и компарацију са подацима из планова и реализација сеча у јавним предузећима „Србијашуме“ и „Војводинашуме“, у 4 национална парка – „Тара“, „Ђердап“, „Копоник“ и „Фрушка Гора“, и у Наставно научним базама Шумарског факултета. Коришћени су и други доступни подаци из стручних и научних радова, студија и пројеката.

Постојеће стање о начину и критеријумима расподеле сировине из државних шума Републике Србије је анализирано на основу расположивих јавних података који се налазе на званичним веб страницама ЈП и НП. За оне који такве податке нису истакли на веб страницама, исте смо добили директним разговором са менаџментом предузећа приликом посете њиховим седиштима. До начина и критеријума расподеле сировине из државних шума суседних и неких других европских земаља дошли смо коришћењем и анализом доступних јавних података са разних веб портала.

Степен задовољства постојећим системом расподеле је провераван на терену, посетом великом броју дрвопрерађивача-купаца ове сировине као и свим продавцима сировине. Том приликом су разматране и могућности унапређења постојећег система расподеле. Прикупљање података извршено је анкетањем релевантног броја предузећа која откупљују дрвну сировину из државних шума, као и свих јавних предузећа која су задужена за газдовање шумама и расподелу дрвне сировине из државних шума у Републици Србији. Истраживање је рађено у периоду од новембра 2019. године до краја септембра 2020. године, при чему је направљена пауза за време ванредног стања изазваног пандемијом вируса COVID – 19. Пројектни тим је посетио купце и продавце дрвне сировине на више од 40 места у Републици Србији. У већим дрвопрерађивачким центрима, као што су: Куршумлија, Лесковац, Ивањица, Пожаревац, Нови Пазар, Краљево и Београд организовани су скупови са већим бројем учесника. Појединачно су обављени разговори са свим већим купцима дрвне сировине као и са свим релевантним учесницима у процесу расподеле дрвне сировине: ЈП “Србијашуме”, ЈП “Војводинашуме”, ННБ Шумарског факултета, НП “Ђердап”, НП “Тара”, НП “Фрушка гора” и НП “Копаник”. Разговори су обављени и са руководством Управе за шуме Републике Србије, као и са представницима Привредне коморе Србије.

У анкетању су коришћене две методе: упитник и интервју.

Упитник (прилог 1) је сачињен од 13 питања дефинисаних тако да су недвосмислена и у већини случајева затвореног типа, са понуђеним одговорима. Неколико питања је било отвореног типа и постојала је могућност уписивања додатног коментара или предлога.

Питања су разврстана у 3 групе:

1. Питања о предузећу (степен финализације, количина и врста потребне сировине и др.)
2. Питања о постојећем систему снабдевања сировином из државних шума
3. Питања о могућностима унапређења система снабдевања сировином из државних шума

Подаци су прикупљани за најважније домаће врсте дрвета: буква, храст, јасен, топола, јела/смрча и бор.

Како би се отклонили недостаци прикупљања података путем упитника, паралелно је коришћена и метода интервјуисања учесника анкете. Интервју омогућава постављање комплекснијих питања и добијање опширнијих и конкретнијих одговора на постављена питања. Концепција интервјуа била је заснована на разговорима у којима су учесници износили своја виђења ситуације на тржишту сировине, идеје и сугестије, као и специфичности и проблеме који се по овом питању јављају у пракси. У оквиру организованих састанака, у отвореној дискусији разматрани су критеријуми и индикатори везани за расподелу дрвне сировине из државних шума. На већини састанака, оквирне теме за разговор биле су:

1. Постојећи систем снабдевања сировином из државних шума (потребне и одобрене количине, квалитет, уговори, поштовање уговора, динамика снабдевања итд.);
2. Постојећи критеријуми за расподелу сировине (инсталирани капацитети, ниво финализације, редовно плаћање, број радника итд.) и њихово спровођење;
3. Потреба за увођењем нових критеријума приликом расподеле сировине (на пример: удаљеност погона од сировине, инсталирана снага машина, учешће извоза или слично);
4. Начини контроле испуњености задатих критеријума;
5. Специфичности сировине и њене расподеле везане за појединачна предузећа.

Подаци су и током и након прикупљања статистички обрађивани и перманентно анализирани и дискутовани на радним састанцима пројектног тима. Из прикупљених теренских података превасходно је проистекао први предлог нових критеријума и индикатора. Првобитна намера је била да се тај предлог јавно представи и продискутује на 5. Конференцији „Дрвна индустрија и шумарство Србије“. Конференција је била планирана за април т.г., али је због ванредног стања и епидемије два пута одлагана (за јули па за септембар), да би на крају била отказана. Како се први предлог није могао представити јавности на предвиђени начин, у складу са могућностима у ситуацији пандемије, то је учињено 29. септембра 2020. године на on-line скупу. Након адекватне јавне расправе, уобличена је коначна верзија предлога критеријума и индикатора за расподелу сировине из државних шума, на основу које је и припремљен овај Извештај.

4 Резултати истраживања

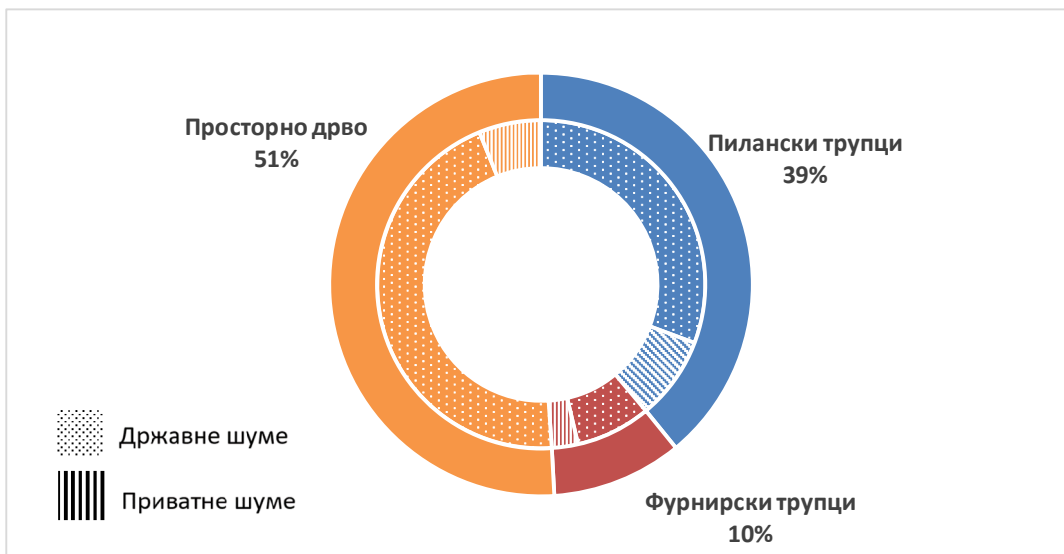
4.1 Карактеристике испитиваног узорка

Да би узорак био репрезентативан, формиран је узимајући у обзир неколико фактора:

- Величина предузећа
- Количина сировине коју предузеће прерађује
- Врста сировине коју предузеће прерађује
- Степен финализације у преради сировине
- Локација предузећа

Захваљујући правилном дефинисању узорка за испитивање, анкетом су обухваћена предузећа из скоро свих делова Србије која врше набавку различитог типа, врсте и количине сировине из свих јавних предузећа која се баве продајом дрвне сировине. Поред тога, анкетирани су мала, средња и велика предузећа из свих група по степену финализације. Посматрано по нивоу потрошње сировине, испитивана предузећа спадају у опсег од 280 m³/годишње до 210.000 m³/годишње.

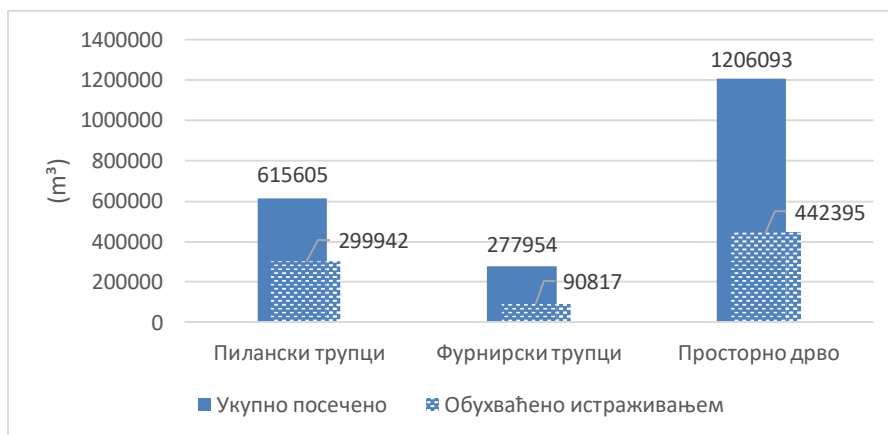
Предузећа која су учествовала у анкетирању укупно прерађују приближно милион метара кубних дрвне сировине (991.650 m³), од чега 86% потиче из државних шума Републике Србије. У укупној количини дрвета која је обухваћена овим истраживањем учешће пиланских трупаца је било 39%, фурнирских трупаца 10%, док је преосталих 51% чинило просторно дрво (слика 4).

Слика 4. Процентуално учешће пиланских трупца, фурнирских трупца и просторног дрвета у узорку обухваћеном истраживањем

Укупна количина дрвета из државних шума обухваћена испитиваним узорком (852.829 m³) чини приближно 38.1% од укупне нето количине (без шумског отпада) посеченог дрвета у државним шумама Републике Србије у 2019. години (2.235.203 m³)⁷. Ово чини испитивани узорак и више од репрезентативног и на бази њега се свакако могу препоручивати и доносити релевантни закључци.

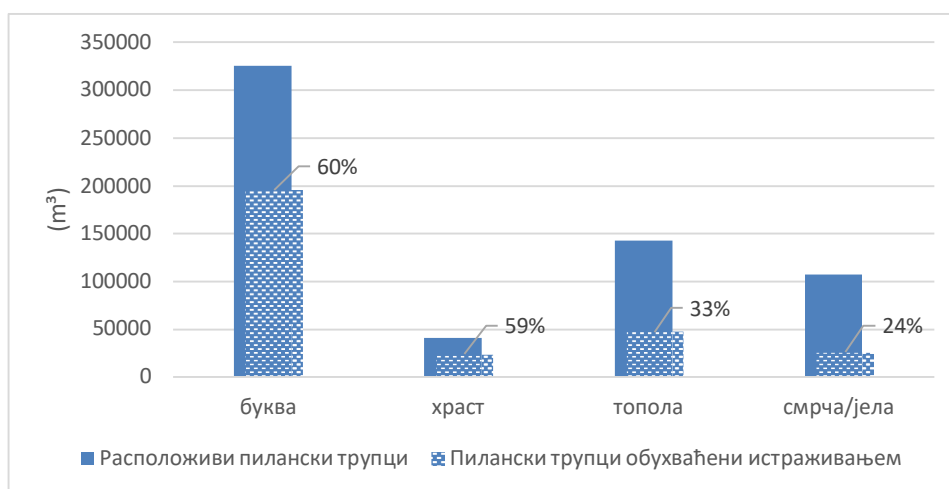
Дрвна сировина је, за потребе истраживања, подељена у 3 групе: пилански трупци, фурнирски трупци и просторно дрво. Узорак за испитивање је одабран тако да се укључе потрошачи све три групе сировине и истраживањем је обухваћено 49% укупне расположиве количине пиланских трупца, 33% фурнирских трупца, и 37% просторног дрвета од укупно расположиве сировине из државних шума (слика 5).

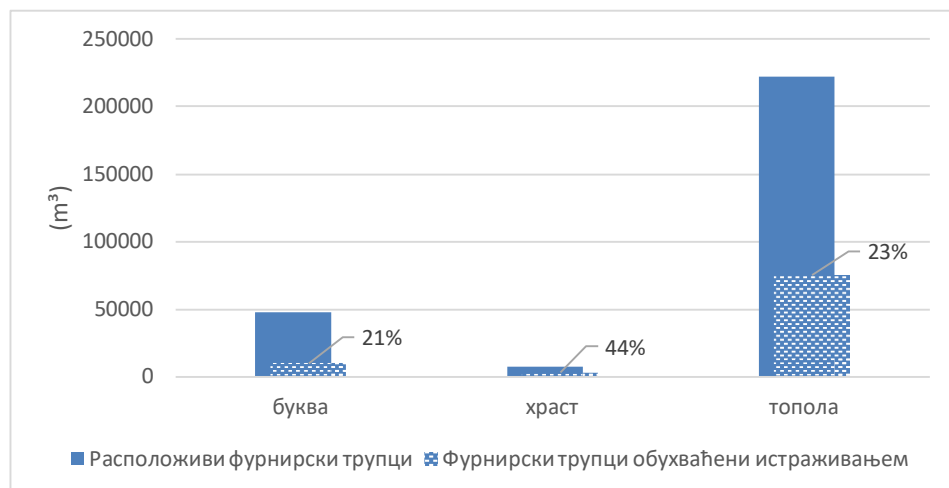
Слика 5. Количине пиланских и фурнирских трупца и просторног дрвета обухваћене истраживањем у односу на количине посечене у државним шумама 2019. год

⁷ Статистички билтен – Шумарство у Републици Србији, 2019. 2020. Републички завод за статистику

Предузећа које су учествовала у истраживању потрошачи су свих испитиваних врста дрвета. У највећој мери то су били прерађивачи букве који троше више од половине укупно расположивих пиланских трупца (слика 6). У случају фурнирских трупца истраживањем су највише обухваћена предузећа која прерађују храстове трупце и троше око 44% од укупно расположивих храстових фурнирских трупца (слика 7).

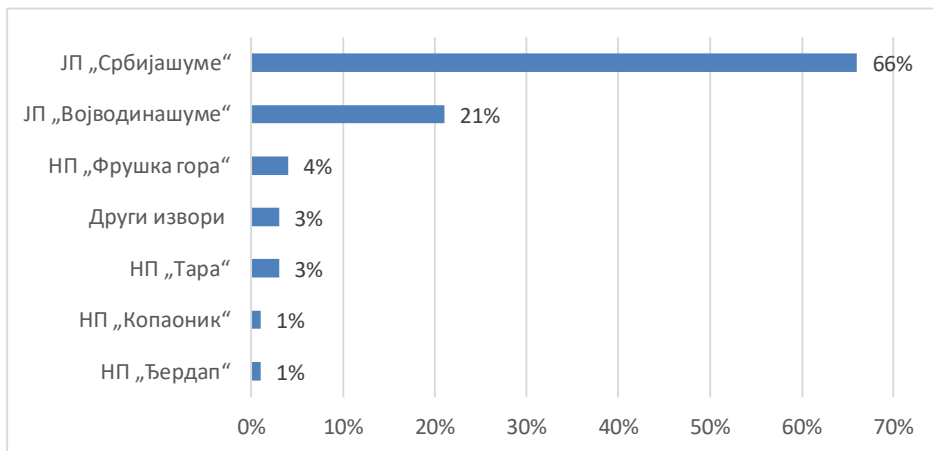

Слика 6. Количине пиланских трупца обухваћене истраживањем у односу на количине посечене у државним шумама 2019. год, према врсти дрвета

Слика 7. Количине фурнирских трупца обухваћене истраживањем у односу на количине посечене у државним шумама 2019. год, према врсти дрвета

Највећи број предузећа која су обухваћена истраживањем набавља сировину од више продаваца, при чему се највише њих снабдева од ЈП “Србијашуме” (66%) и ЈП “Војводинашуме” (21%) (слика 8). Очекивано, значајно мањи број предузећа набавку сировине врши из националних паркова или мањих понуђача (нпр: ЈВП “Воде Војводине” или Патријаршијска добра).

Слика 8. Заступљеност продаваца сировине код купаца обухваћених истраживањем

Према степену финализације дрвне сировине анкетом је било дефинисано 11 група (слика 9). У пракси предузећа најчешће израђују производе које се сврставају у две или више група по степену финализације. Највећи број предузећа обухваћених овим истраживањем послују у оквиру група: резана грађа (46%), масивне плоче и елементи за израду намештаја (31%) и дрвена амбалажа (23%), с тим што нека од ових предузећа израђују и производе вишег степена финализације, као што су намештај од масива, грађевинска столарија и сл.

Слика 9. Предузећа обухваћена истраживањем и њихова заступљеност по групама по степену финализације

4.2 Тржиште дрвета у Републици Србији

Истраживање количине дрвета из државних шума у Републици Србији обухватило је анализу званичних статистичких података о величини производње у периоду од 2015 до 2019. год. Према подацима Републичког завода за статистику просечна производња шумских сортимената, у

последњих пет година, из државних и приватних шума, износила је 3.194.137 m³. У овој количини дрвни сортименти из приватних шума учествовали су са 25,4% (811.537 m³) док је из државних шума остварена просечна бруто запремина у количини од 2.382.600 m³ са просечним учешћем од 74,5% (табела 1). Према приказаној структури дрвета, а на бази регистрованих података, укупна просечна заступљеност индустријског и техничког дрвета из државних шума износила је 1.048.927 m³ (44,0%). Количина сировине за производњу плоча на бази уситњеног дрвета и дрвета за енергију је била нешто већа у односу на индустријско и техничко дрво и учествовала је са 45,2% или 1.079.617 m³. Отпадак (остатак), као део дрвета који у шуми остаје неискоришћен приликом сече стабала (пањевина, ситна грањевина и трулеж) учествовао је просечно, у претходној петогодишњој сечи, са 254.056 m³ или 10,8% (табела 1).

Табела 1. Количина и врста произведеног дрвета у државним шумама (период 2015.-2019. год.)

Ред. бр.	Врста посеченог дрвета	Количина дрвета произведена у шуми (m ³)					
		2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	Просечно
1.	Индустријско и техничко дрво*	964.514	1.062.758	1.041.190	1.026.721	1.149.452	1.048.927
2.	Огривно дрво*	1.150.153	1.075.250	1.024.989	1.061.943	1.085.751	1.079.617
3.	Отпад (остатак)*	257.348	252.904	233.081	258.748	268.197	254.056
4.	Укупно	2.372.015	2.390.912	2.299.260	2.347.412	2.503.400	2.382.600

Подаци су преузети из билтена Републичког завода за статистику за период од 2015 до 2019. год.

Напомена: Треба истаћи да званични подаци показују да је из државних плантажа и интензивних засада произведена такође значајна количина дрвета која може створити конфузију у представљању укупне доступне количине индустријског и техничког дрвета из државних шума у Србији.

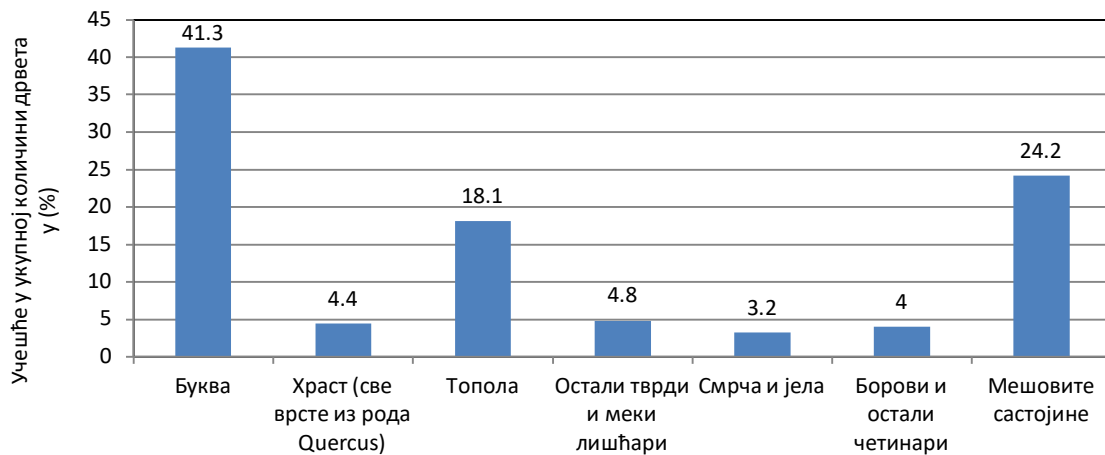
*Индустријско и техничко дрво је оно дрво које је због повољних физичких и механичких својстава намењено за техничку и индустријску употребу. Огривно дрво је дрво које се употребљава непосредно за огрев или за производњу дрвеног угља. Отпадак су делови дрвета који у шуми остају неискоришћени приликом сече и израде шумских сортимената.

Према приказаним подацима, у 2017. и 2018. год. забележен је пад производње у односу на претходне године, а у 2019. раст од приближно 6,7% у односу на претходну годину. Количина огривног дрвета из државних шума се у протеклих пет година кретала у распону од 1.024.989m³ у 2017. год. до 1.150.153 m³ у 2015. год.

На бази утврђених података, констатовано је да се у приватним шумама производи много мање сировине, која је при томе и лошијег квалитета, у односу на сировину из државних шума. Такође, првенствена намена приватних шума своди се на производњу огривног дрвета, за потребе власника шума и делом за тржиште. Са једне стране је забележен низак степен организације приватних шумовласника, али је са друге стране утврђен пораст у производњи дрвета и пласману сортимената из приватних шума на српско и инострана тржишта. Од 2015. год., када је регистрована најмања количина дрвета, бележи се значајан пораст тако да је 2018 год. произведено 832.433 m³, а 2019 год. 781.986 m³ што је за 50% више у односу на 2015. год. Међутим, структура дрвета из ових шума је и даље неповољна, а најчешћи корисници су индустрија плоча на бази уситњеног дрвета и произвођачи дрвне биомасе.

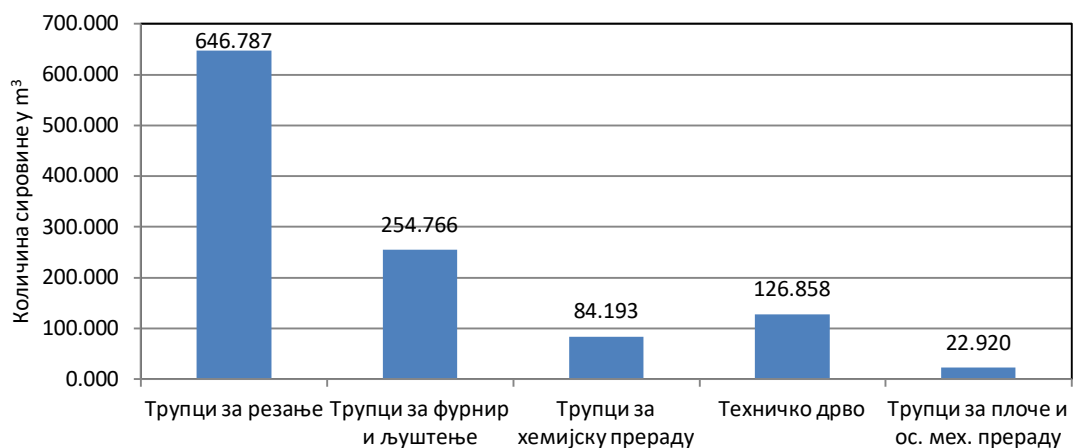
У анализираном периоду, у фази искоришћавања државних шума (сеча и извлачење), највеће учешће имала су регистрована шумарска предузећа, око 66% од укупно произведене количине. Дрвноиндустријска и остала предузећа, су учествовала са 20%, док је грађанима, као индивидуалним произвођачима дрвета, продато око 14% од укупне количине.

Лишћарске врсте су биле значајно заступљеније у укупној количини дрвета у Србији. Просечно учешће лишћара (2015-2019 год.) како у шумском фонду тако и у сортиментној структури износило је 85,2%, а заступљеност четинара 14,8%. Из чистих састојина се добијало 75,8% а из мешовитих 24,2% дрвета (слика 10). Највећа количина дрвета добијена је из чистих састојина лишћара - 68,6%, при чему се издваја буква као најзаступљенија врста са укупним учешћем од 41,3%. Произведена количина дрвета из чистих састојина четинара износила је 7,2%, од чега је учешће смрче и јеле 3,2%, а врста из рода *Pinus* 4%.

Слика 10. Учешће чистих и мешовитих састојина у укупној количини дрвета из државних шума у Србији (подаци се односе на 2019. год.)

Трупци за резање су имали највеће учешће у структури индустријског и техничког дрвета и чинили су 57,1% (слика 11), док су фурнирски трупци и трупци за љуштење просечно били на располагању у количини од око 250.000 м³.

Слика 11. Структура индустријског и техничког дрвета из државних шума (подаци се односе на период од 2015 до 2019. год.)

У табели 2. су приказане просечне количине по врстама дрвета за поједине шумске сортименте у последњих пет година. Према приказаним подацима у Србији се највише производе сортименти из буковог (360.734 m³) и тополовог дрвета (359.788 m³). Трупци букве за пиланску прераду су најзаступљенији. Са друге стране трупци тополе се највише користе за љуштење а потом за резање. Просечно годишње се произведе и 37.454 m³ хрстових трупаца који су највећим делом намењени за пиланску прераду – 86,6%, док је 13,7% сировина највишег, фурнирског квалитета. Од осталих врста тврдих и меких лишћара, највећа количина (72%) је намењена за пиланску прераду.

Табела 2. Просечне количине шумских сортимената произведених у државним шумама, по врстама дрвета (период 2015-2019. год.)

рб	Врста сорт.	Врста дрвета и количина у m ³									УКУПНО
		Буква	Храст	Ост. тврди лиш.	Топола	Ост. меки лиш.	Смрча и јела	Ост. чет.	Лиш.	Чет.	
1.	Трупци за резање	312.359	32.422	13.859	134.590	21.599	102.738	29.220			646.787
2.	Трупци за фурнир и љуштење	40.251	5.032		206.720	2.764					254.766
3.	Трупци за дрв. плоче и другумех. прераду								15.305	7.616	22.921
4.	Трупци за хемијску прераду	8.124			18.478	11.062				46.529	84.193
5.	Техничко дрво								90.027	36.831	126.858
6.	УКУПНО	360.734	37.454	13.859	359.788	35.425	102.738	29.220	105.332	90.976	1.135.525

Сва количина произведених трупаца смрче и јеле из државних шума је понуђена пиланској преради. Такође, количина од 29.220 m³ трупаца од осталих врста четинара је класирана у трупце за ову прераду. Остале врсте четинара, у количини од 90.976 m³, су намењени различитој преради.

Оквирну вредност произведеног дрвета из државних шума израчунали смо на бази актуелног ценовника ЈП „Србијашуме“ и података о количинама који су обрађени у претходном делу овог материјала. Добијене вредности приказане су у табели 3. Сортименти су наведени према класама и нормама старог ЈУС стандарда и интерног стандарда јавног предузећа.

Према добијеним подацима укупна вредност произведеног дрвета из државних шума износи 15.175.277.777 дин односно 129,1 милиона евра (1 € дин=117,59 дин по средњем курсу НБС на дан 28.09.2020.) Вредност индустријског и техничког дрвета из државних шума износи 8.905.039.441 дин односно 75,7 милиона евра, док је цена просторног дрвета 6.270.238.336 дин, односно 53,3 милиона евра. Од укупне цене индустријског дрвета највећа вредност отпада на трупце за резање 42.281.168 евра – 55,8%, затим на трупце за фурнир и љуштење – 20.760.124 евра – 27,4%, а на остало индустријско и техничко дрво – 12.688.272 евра или 16,8%. У структури просторног дрвета највећа вредност је добијена за лишћаре – 48.804.577 евра – 91,5%, док је за четинаре та вредност значајно мања и износи 4.518.330 евра или 8,5%.

Табела 3. Процена вредности произведених сортимената из државних шума на бази просечних цена које су узете из ценовника ЈП „Србијашуме“

Р.б.	Врста дрвета	Врста сортимента	Просечна јединична цена за све класе сортимената (дин/м ³)	Просечна количина 2015-2019 год. (м ³)	Укупна вредност произведених сортимената (дин)
1.	Буква	Трупци за резање	7.030	312.359	2.195.883.770
		Трупци за фурнир и љуштење	13.690	40.251	551.036.190
		Трупци за хемијску прераду	5.590	8.124	45.413.160
2.	Храст	Трупци за резање	13.490	32.422	437.372.780
		Трупци за фурнир	42.220	5.032	212.451.040
3.	Ост. тврди лишћари (јасен, брест, јавор, орах)	Трупци за резање	15.280	13.859	211.765.520
4.	Топола	Трупци за резање	5.615	134.590	755.722.850
		Трупци за фурнир и љуштење	7.977	206.720	1.649.005.440
		Трупци за хем. прераду дрвета	5.260	18.478	97.194.280
5.	Ост. меки лишћари (бреза, липа и врба)	Трупци за резање	6.560	21.599	141.689.440
		Трупци за фурнир и љуштење	10.380	2.764	28.690.320
6.	Смрча и јела	Трупци за резање	9.940	102.738	1.021.215.720
7.	Ост. четинари (борови)	Трупци за резање	7.125	29.220	208.192.500
8.	Лишћари	Индустријско дрво (за дрв. плоче и сл.)	7.030	15.305	107.594.150
		Рудничко дрво	6.042	5.850	35.345.700
		Стубови за ТТ и електро	11.992	113	1.355.096
		Ситно техничко дрво	6.244	12.510	78.112.440
		Обло дрво	6.480	71.554	463.669.920
9.	Четинари	Индустријско дрво (за дрв. плоче и сл.)	9.940	7.616	75.703.040
		Трупци за хемијску прераду дрвета	8.010	46.529	372.697.290
		Рудничко дрво	5.246	26.614	139.617.044
		Стубови за ТТ и електро	10.319	1.999	20.627.681
		Ситно техничко дрво	4.100	501	2.054.100
		Обло дрво	6.820	7.717	52.629.940
10.	Укупна вредност индустријског и техничког дрвета				8.905.039.411
11.	Лишћари	Просторно дрво	5.684	1.009.664	5.738.930.176
12.	Четинари	Просторно дрво	4.736	112.185	531.308.160
13.	Укупна вредност просторног (огревног) дрвета				6.270.238.336
14.	УКУПНО				15.175.277.777

4.3 Начини расподеле сировине у Републици Србији

Јавна предузећа која се у Републици Србији баве газдовањем и искоришћавањем шума, могу са заинтересованим купцима склопити различите врсте уговора о продаји дрвних сортимената. Тако ЈП Србијашуме са својим купцима склапа: Уговоре о дугорочној пословној сарадњи (склапају се са стратешким купцима - количине преко 20.000 m³), Уговоре о продаји „на шумском путу“ и „на централном-главном стоваришту“, Уговоре о продаји „на пању“ и Уговоре о продаји закључене са најбољим понуђачима после завршених поступака лицитације. Међутим, купци дрвета нису детаљно упознати, или боље речено, немају превише могућности и времена да се упознају са условима куповине дрвета, критеријумима и врстама уговора које могу потписати са државним предузећима. Анализом интернет презентације свих правних лица у власништву државе која газдују државним шумама (национални паркови и јавна предузећа) једино су на сајтовима ЈП Србијашуме и ЈП „Национални парк Тара“ доступне информације о начину продаје шумских сортимената.

Пословном политиком Јавног предузећа „Србијашуме“ за 2020. годину предвиђено је склапање уговора о продаји трупаца: букве, тополе, јеле-смрче, храста и осталих врста, осталог техничког дрвета (рудничко дрво, стубови за водове и др.) за испоруку на паритету шумско-камионски пут и главно стовариште, као и огревног дрвета, дрвета за дрвене плоче и целулозног дрвета за испоруку на паритету шумско-камионски пут, за период од 01.01. до 31.12.2020. године.

Садржај и процедура куповине сировине за 2020. год била је подељена на неколико целина:

1. Прикупљање неопходних докумената од стране заинтересованог купца
2. Финансијски детаљи продаје
3. Критеријуми за доделу сировине

1. Достављање неопходних докумената од стране заинтересованог купца (рок је обично до 10. децембра текуће године):
2. Изјава купца
3. Захтев за закључење уговора о испоруци трупаца букве за период од 01.01. до 31.12.2020. године
4. Захтев за закључење уговора о испоруци трупаца осталих врста за период од 01.01. до 31.12. 2020. године
5. Захтев за закључење уговора о испоруци просторног дрвета за период од 01.01. до 31.12. 2020. године
6. Диспозиција за испоруку

Сви купци који потписују уговор о продаји дрвних сортимената са ЈП „Србијашуме“ по овом Јавном позиву дужни су да доставе и следећа документа:

- Извод о регистрацији од Агенције за привредне регистре (може и са сајта АПР-а), не старији од десет дана од дана потписивања уговора, којим доказује основну делатност, односно да је регистрован за обављање делатности прераде дрвета и законског заступника;
- ОП образац лица овлашћених за заступање привредног субјекта (оверена копија);
- Доказ о власништву производног погона за прераду дрвета (власнички лист) или уговор о закупу погона за прераду дрвета (оверене копије) и
- Потврду од НБС да рачун предузећа није био у блокади за последњих шест месеци (може и са сајта НБС-а).

2. Финансијски детаљи продаје:

ЈП Србијашуме у свом захтеву наводе да су купци који су у 2019. години имали закључен уговор о испоруци дрвних сортимената пре закључења новог уговора дужни да измире све доспеле обавезе и да, по потреби доставе одговарајући доказ. Сви купци по потписаним уговорима су дужни да доставе одговарајућа средства финансијског обезбеђења у зависности од изабраног начина плаћања који је наведен у захтеву.

Купци сировине од ЈП Србијашуме могу да одаберу један од три понуђена начина плаћања, и то:

- а) авансним уплатама, уз обавезу да се приликом потписивања уговора доставе две регистроване соло менице са меничним овлашћењима и на дан регистрације меница оверену копију картона депонованих потписа код пословне банке; или
- б) вирманском уплатом у року до 30 дана од дана преузимања трупаца, уз банкарску гаранцију која покрива вредност највеће уговорене једномесечне испоруке и са роком важности до 10.02.2021. године; или
- в) вирманском уплатом у року до 45 дана од дана преузимања трупаца, уз банкарску гаранцију која покрива вредност највеће уговорене двомесечне испоруке и са роком важности до 25.02.2021. године.

Прва два начина плаћања, као опције, су понуђена за купце индустријског дрвета тополе, јеле-смрче, храста и осталих врста, као и за остало техничко дрво (рудничко дрво, стубови за водове и др.), огревно дрво, дрво за дрвене плоче и целулозно дрво, док су сва три начина плаћања могућа за купце букових трупаца.

3. Критеријуми за доделу сировине

ЈП Србијашуме годишњим производним програмом одређују места и количине производа које ће бити на продају, а критеријуми за закључивање уговора заснивају се на следећим елементима:

1. Да ли купац има инсталиране сопствене дрвопрерађивачке капацитете;
2. Фазе прераде које обавља, односно степен обраде;
3. Минула сарадња (поштовање досадашњих уговорних обавеза);
4. Учешће у лиценцијоним поступцима продаје трупаца и
5. Географска припадност и степен развијености општине у којој се налази седиште купца, односно погони за прераду са већим бројем запослених.

Тако је током 2020. год. ЈП Србијашуме извршило расподелу техничког дрвета према следећим приоритетима производње:

1. намештај од масива (столови, столице, кревети, комоде, кухиње, дечији намештај и сл.);
2. фурнир, паркет и подне облоге (паркет, бродски под и сл.);
3. грађевинска столарија (прозори и врата);
4. дрвене монтажне куће;
5. масивне плоче;
6. елементи за израду намештаја од масива;
7. резана грађа (греде, даске, летве и сл.);
8. дрвена амбалажа (палете, гајбице и сл.).

Количина просторног (огревног) дрвета распоређивала се купцима по следећем редоследу:

1. локално становништво за сопствене потребе, удружења пензионера, синдикати, државне и локалне установе;
2. индустријска предузећа чији је процес производње условљен снабдевањем огревном дрветом;
3. произвођачи плоча на бази дрвета (иверице, влакнатице и др.);
4. произвођачи дрвног пелета и брикета и
5. трговци – куповина за даљу продају.

Уколико више купаца испуњава исте услове, сагласно напред наведеним параметрима, предност приликом уговарања имају купци који поседују валидан сертификат одрживог газдовања шумама (FSCи сл.). ЈП „Србијашуме“ задржавају право провере тачности података из поднетих захтева купаца о врсти производње и степену финализације дрвне сировине (контролом погона на лицу места) након потписивања уговора. У случају да се утврди да подаци о врсти производње и степену финализације дрвне сировине нису тачни, ЈП „Србијашуме“ ће једнострано раскинути уговор и дрвну сировину понудити другим купцима.

Процедура уговарања продаје дрвних сортимената у НП „Тара“ је слична описаној за ЈП „Србијашуме“. У расписаном јавном позиву за уговарање продаје дрвних сортимената за 2020. год., налазе се и два додатна критеријума за избор купаца, тј. предност при куповини имају купци који:

- при куповини трупаца јеле и смрче уговоре и куповину танке обловине;
- при куповини трупаца букве уговоре и куповину огревног дрвета букве.

Главни принцип расподеле сировине у НП „Тара“ је превасходно подмирење потреба локалних прерађивача дрвета што се углавном и успева, када се ради о четинарском дрвету, док се буковина, које у овом НП има значајно мање, продаје и купцима из других региона РС. Значајно је истаћи, као врло позитиван пример, и постојање централног стоваришта НП у Бајиној Башти и врло добра искуства која имају са њим. Истина, стовариште није прави пример уређености и сређености, али само његово постојање је позитивно.

Процедура расподеле сировине код осталих јавних предузећа и НП се мање-више своди на директно контактирање и договарање са досадашњим купцима, обично кроз организовање годишњих пословних састанака на којима се анализирају досадашња искуства и праве договори за будућу сарадњу.

4.4 Тржишта сировине у одабраним земљама

На основу званичних статистичких података (Статистички годишњак Црне Горе 2019; Статистички билтен федералног завода за статистику БиХ - Шумарство 2018; Статистички годишњак Републике Српске 2019; Државни завод за статистику Републике Македоније - публикација Шумарство 2014 и сајта Републике Словеније за статистику - СиСтат), приказане су годишње расположиве количине дрвета у овим земљама по врстама (табела 4) и по типу сортимената (табела 5). За Словенију и Хрватску нису приказани подаци о учешћу појединих врста у укупној годишњој посеченој запремини, док у статистичким публикацијама Федерације БиХ и Републике Српске нису јасно издвојене количине по врстама (због збирних података за врсте из мешовитих састојина).

Табела 4. Посечена бруто запремина дрвета према врстама дрвећа у окружењу (m³)

Држава	Лишћари					Четинари		
	Храст	Буква	Остали Т. Л.	Тополе	Остали М.Л.	Јела и смрча	Бор	Остали
Црна Гора	13.618	219.175	22.164	-	787	302.038	23.181	2.746
Македонија	163.747	284.558	2.612	177	836	7.675	27.432	1.451
Фед. БиХ*	133.069	956.225	148.488	164	2.354	1.168.510	102.448	21.763
Р. Српска*	315.000	1.162.000	317.000	-	-	1.169.000	52.000	103.000
Хрватска	-	-	-	-	-	-	-	-
Словенија	-	-	-	-	-	-	-	-

*Приказане количине за Федерацију БиХ и Р. Српску су приближне

Табела 5. Продаја шумских сортимената из државних шума у окружењу (m³)

Држава	Трупци за фунир и резање	Рудничко дрво	Целулозно/ просторно дрво	Огревно дрво	Остало дрво	Укупно
Црна Гора	191.266	-	54.042	34.842	8.458	288.608
Македонија	91.926	4.754	2.295	399.396	5.491	503.862
Фед. БиХ	1.003.108	74.072	307.165	658.518	769	2.043.632
Р. Српска	812.000	37.000	226.000	658.000	17.000	1.750.000
Хрватска*	2.672.000	-	1.218.000	1.400.000	147.000	5.437.000
Словенија*	2.833.000	-	1.025.000	1.199.000	88.000	5.146.000

* Подаци за Словенију и Хрватску се односе на укупну продају - и из приватних и из државних шума

Цене сировина из државних шума у окружењу углавном зависе од истих параметара као и код наших јавних предузећа. Поређење цена трупаца, огревног и целулозног дрвета, урађено је према тренутно важећем ценовнику ЈП "Србијашуме" и дато на крају извештаја као прилог 2. У наставку је дата кратка анализа тржишта дрвне сировине у Републици Србији и окружењу.

4.4.1 Трупци

Цене трупаца ЈП "Србијашуме" сврсисходно је поредити само са оним предузећима које имају исти начин приказивања цена, као и заступљеност истих дебљинских разреда. У супротном, како цене трупаца значајно варирају по појединим дебљинским разредима, може се доћи до погрешних закључака о нижим или вишим ценама трупаца у односу на окружење. Из ових разлога, поређење је урађено између ЈП "Србијашуме" и ЈП "Шуме Републике Српске", ЈП "Македонски шуми" и ТД "Хрватске шуме". Због другачијег начина класирања (према ЕУ стандардима) и потенцијалног прелажења на овај начин класирања у будућности, анализом су обухваћене и цене трупаца у Словенији.

Словенија

Као што је већ наведено, поређење цена производа ЈП "Србијашуме" са "Словенским државним гоздовима" је поприлично отежано чињеницом да се у Словенији врши класирање и продаја дрвених сортимената према ЕН стандардима класирања. И поред тога, може се закључити да су цене и фурнирских трупаца и трупаца за резање већине лишћарских врста више него у Србији. Нижа цена

је констатована само код фурнирских трупаца за сечење и то хроста лужњака за око 10 €/m³ (2,5%) и јасена и бреста за око 40 €/m³ (14,8%), као и код трупаца I класе за резање (њихова класа A) јасена и бреста (за око 10 €/m³ или 8,8%). Све остале лишћарске врсте у Словенији имају умерено или значајно више цене. У неким случајевима ова разлика је и драстична (нпр. фурнирски трупци багрема (скупљи су за 128 €/m³ или 148%) или воћкарица (скупљи су за 263 €/m³ или 146%)). Додатни проблем при поређењу цена трупаца ствара то што трупци у "Словенским државним гоздовима" нису разврстани по дебљинским разредима, па се не може закључити да ли су веће цене трупаца последица бољег квалитета, односно већег просечног пречника, или веће потражње за овим сортиментима.

Насупрот лишћарским, четинарске врсте углавном имају ниже цене у Словенији него код нас, а изузетак су само пилански трупци смрче. Нижа цена смрчевих трупаца је првенствено последица релативно малих количина четинарских трупаца са којима располажу јавна предузећа у Србији, услед чега је дошло до груписања цена. Тако исту цену у ЈП "Србијашуме" имају и трупци јеле и смрче и белог бора, док у "Словенским државним гоздовима" свака врста има своју цену. Како у "Словенским државним гоздовима" ни код четинарских врста цене не зависе од дебљинског разреда, тешко је донети закључак које предузеће има повољније услове продаје.

Република Српска

Захваљујући истом начину класирања и постојању истих дебљинских разреда у ценовнику ЈП "Шуме Републике Српске" и ЈП "Србијашуме", могуће је директно поредити цене трупаца у ова два предузећа. Може се закључити да су цене трупаца за резање технички најзначајнијих лишћарских врста (храст китњак, буква, јасен, јавор и брест) више у Р. Српској, док цене фурнирских трупаца ових врста варирају. Тако је за фурнирски трупца хроста китњака за израду сеченог фурнира (класа F) средњег пречника од 50 до 59 cm, у Р. Српској потребно дати 56,4 €/m³ мање (-17,9%) него у Р. Србији, док су трупци за резање исте врсте I, II и III класе и дебљинског разреда од 40 до 49 cm, скупљи у Р. Српској за 10,7 €/m³ (+8,6%); 12,4 €/m³ (+13,8%) и 28,2 €/m³ (+50,3%) редом. Код букових трупаца, све класе квалитета су скупље у Р. Српској за 10 до 16%, осим пиланских трупаца III класе чија је цена виша за 1,8 €/m³, односно 4,7%.

Цене бреза, топола и врба су приближно исте, наравно уз напомену да ЈП "Шуме Републике Српске" располажу малим количинама трупаца ових врста. Остале лишћарске врсте (цер, багрем, липа, жоха, граб, орах, кестен и воћкарице) имају нижу цену у односу на ЈП "Србијашуме".

Цене фурнирских трупаца јеле, смрче и белог бора у Републици Српској су ниже за 15,6%, а црног бора и осталих борова за 8,6%. Цене пиланских трупаца јеле, смрче и белог бора су ниже за 3-7% него у Србији, док су црни бор и остали борови за отприлике толико скупљи.

Генерално, може се закључити да при поређењу ЈП "Србијашуме" са ЈП "Шуме Републике Српске", пресудни утицај имају расположиве количине, односно како ЈП "Србијашуме" располаже са већим количинама лишћарских врста и цене лишћара су нешто ниже, док ЈП "Шуме Републике Српске" има ниже цене за четинарске трупце.

Северна Македонија

Цене трупаца ЈП "Македонски шуми" значајно се разликују од цена трупаца ЈП "Србијашуме". Ове разлике су очигледније код лишћара и првенствено су последица тога што су лишћарске врсте груписане, а у оквиру једне групе све врсте имају исту цену. Тако исту цену трупаца имају храст лужњак, храст китњак и цер, те при поређењу са ценама ЈП "Србијашуме" испада да су трупци за резање храста лужњака I и II класе и храста китњака I класе упола јефтинији, док су церови трупци значајно скупљи у ЈП "Македонски шуми".

Исто тако, трупци јасена, бреста и јавора припадају истој групи. Тако су сви фурнирски и трупци за резање наведених врста дрвета у Северној Македонији јефтинији него код нас (за 8,5 до 38%), осим фурнирских трупаца јавора, који је скупљи за чак 80 €/m³, односно за 54,5%. Груписане су бреза, липа и јоха, орах и кестен, као и све тополе и врбе, тако да се цене тешко могу поредити. Ово груписање је последица појединачно малих количина наведених врста којима ЈП "Македонски шуми" располаже (Табела 4).

У Северној Македонији, Ф трупци букве имају за око 30% нижу него у Србији. Цене Л трупаца и пиланских трупаца I класе су приближне, док су пилански трупци II и III класе скупљи у Србији за 5 €/m³ (11%), односно 4 €/m³ (15%). Интересантно је да и трупци четинарских врста имају сличан тренд цена, односно најскупљи фурнирски трупци су значајно јефтинији у Северној Македонији, да би са падом квалитета трупаца сировина у ЈП "Македонски шуми" постајала скупља у односу на ЈП "Србијашуме", са највећом разликом код најлошијих трупаца тј. код III класе.

Хрватска

Услед заступљеност истих врста као и дебљинских разреда у ценовнику ТД "Хрватске шуме" и ЈП "Србијашуме", могуће је извршити детаљније поређење цене трупаца ова два државна предузећа. Фурнирски трупци храста лужњака и китњака су знатно јефтинији у Хрватској, док су цене пиланских трупаца ових врста поприлично уједначне (у Хрватској су нешто скупљи трупци I класе, али и нешто јефтинији трупци II и III класе). Трупци храста цера имају приближно исте цене у оба предузећа.

Трупци јасена и бреста су јефтинији у ТД "Хрватске шуме" при чему је разлика у цени знатно већа код квалитетнијих сортимената. Слично је и код трупаца букве где је цена мања за 6 до 33%. Јавор, багрем, бреза, липа, орах и воћкарице су врсте чији су квалитетнији трупци (F и L) значајно јефтинији у ЈП "Србијашуме", док пилански трупци ових врста имају ниже цене у ТД "Хрватске шуме". Еуроамеричке тополе су јефтиније у Хрватској, остале тополе у Србији, док врбе имају приближно исту цену трупаца. Кестен, јоха и граб су врсте које су јефтиније у ТД "Хрватске шуме", при чему се разлика у цени повећава са опадањем квалитета трупаца.

Цене скоро свих четинарских трупаца су значајно ниже у ТД "Хрватске шуме". Само су L трупци црног бора и осталих борова јефтинији у ЈП "Србијашуме". Ове разлике су највеће при поређењу F трупаца јеле, смрче и белог бора и у Хрватској су ови трупци јефтинији за око 50 (40%), 32 (26,5%) и 53 (43,5%) €/m³ респективно. Пилански трупци су такође значајно јефтинији у Хрватској. Тако су трупци I класе јеле и смрче јефтинији за 17,5%, II класе за 18,5%, а треће класе за 33%. Код белог бора, ова разлика је још већа. Трупци F класе и I, II и III пиланске класе црног и осталих борова су јефтинији у ТД "Хрватске шуме", док само L трупци ових врста имају нижу цену у ЈП "Србијашуме".

4.4.2 Огревно и целулозно дрво

Цене огревног дрвета тврдих и меких лишћара у ЈП "Србијашуме" су врло сличне ценама огревног дрвета у ЈП "Шуме Републике Српске", а значајно су ниже у односу на цене у Словенији, Македонији и Хрватској. У односу на ТД "Хрватске шуме" цене и I и II класе огревног дрвета и за меке и за тврде лишћаре су јефтиније за 7 (21%) до 8 (32%) €/m³. "Словенски државни гоздови" и ЈП "Македонски шуми" немају посебне цене за I и II класу огревног дрвета, а просечна цена ових сортимената је у оба газдинства већа него цена огревног дрвета I класе у ЈП "Србијашуме". Код огревног дрвета четинара, нема изражене разлике у ценама по појединим државним предузећима, тј. огревно дрво четинара у целом региону има уједначенију цену.

Целулозно дрво и дрво за дрвне плоче је углавном јефтиније у ЈП "Србијашуме" у односу на окружење. Цене за ове производе од тврдих лишћара су приближне у Републици Српској, док су у Северној Македонији више за око 4 (11,5%), а у Хрватској за око 7 (21%) €/m³. Код меких лишћара ова разлика је још већа те у Републици Српској за ове производе треба издвојити око 7 (31%) €/m³ више него у Р. Србији, док су у Македонији они скупљи за око 10 (45%), а у Хрватској за око 7,5 (34%) €/m³. И код ових производа од четинарских врста, приметне су уједначеније цене, а у неким случајевима су у окружењу оне и незнатно ниже него код нас.

Техничка облица и цепаница од меких и тврдих лишћара је најјефтинија у ТД "Хрватске шуме", док овај производ од четинарских врста има најнижу цену у ЈП "Македонски шуми". Интересантно је да је цена ових производа значајно већа код ЈП "Шуме Републике Српске", те је за техничке облице и цепанице од тврдих лишћара потребно дати око 13 (35%) €/m³, а за исте производе од меких лишћара чак 16 (60,5%) €/m³ више него у ЈП "Србијашуме".

4.5 Начини расподеле сировине у одабраним земљама

Црна Гора

Према одредбама "Закон о шумама" (2010) до 10% од укупног обима сече из шума у државној својини могу се продати путем **концесије**. Концесиони уговори се потписују на период од 5 до 30 година. Од преосталих количина, врши се продаја дрвета у дубећем стању на годишњем нивоу по газдинским јединицама путем **тендера**, при чему је фокус на остварењу следећих циљева: задовољавање капацитета малих дрвопрерађивача, даљи развој шумарства и дрвне индустрије у Црној Гори, већа запосленост у овим областима, елеминисање извоза дрвних сортимената (техничког дрвета - трупаца и сл.) из Црне Горе.

Општи услови учешћа на тендеру су: да је правно лице регистровано у централно регистру привредних субјеката са основном делатношћу шумарства или дрвопрераде; измирене све финансијске обавезе према држави и Управи за шуме; да понуђач није у казненој евиденцији из области привредног пословања ни у поступку стечаја; да претходно већ нису испунили максималну квоту по запосленом. Поред општих услова, достављају се и докази о *техничкој* и *кадровској оспособљености*. За техничку оспособљеност потребно је поднети доказ о власништву погона за примарну / финалну прераду дрвета и доказ локалне самоуправе о испуњености услова за рад овог погона. Као доказ о кадровској оспособљености даје се потврда из Пореске управе о просечном броју запослених у претходној години (укупно пријављени број радних часова / 174x12).

Бодовање се врши на основу понуђене цене, као и на основу кадровске и техничко-технолошке опремљености. Ово бодовање се по годинама може разликовати (нпр. 2019. год. цена - 60%, а кадровски и тех. технолошки услови 40%; 2020. год. оба ова услова по 50%).

Табела 6. Пример бодовања за 2019. год.

ТЕХНИЧКО ВРЕДНОВАЊЕ		Максим. 40 бодова	
А	Запосленост	30	
	Радници на коришћењу шума, примарној, полуфиналној и финалној преради дрвета – просечни број запослених радника код послодавца за 2018. годину	30	Понуда са највећим бројем радника, а према подацима Пореске управе о просечном броју запослених радника код послодавца за 2018. годину (добитијених на основу формуле дате у тачки 1 – кадровка оспособљеност), бодује се са 30 бодова, а остале понуде се бодују по формули $a/b \times 30$ (а – понуђени број, б – највише понуђени број). Основ за вредновање радника заједничке понуде је збир радника свих чланица заједничке понуде.
Б	Примарна и финална прерада	10	
Б.1	Постојање погона и машина за примарну прераду дрвета	3	Сваки понуђач добиће 3 бода који достави доказ о власништву погона за примарну прераду дрвета – лист непокретности и достави решење органа локалне управе о испуњењу услова за рад погова за примарну прераду дрвета и/или важећи извештај о прегледу и испитивању средстава за рад (опреме и машина за примарну прераду дрвета), средстава и опреме личне заштите на раду и услова радне средине погона за примарну прераду дрвета („Сл. Лист РЦГ“, бр. 71/05).
Б.2	Постојање погона и машина за полуфиналну и финалну прераду дрвета	7	Сваки понуђач добиће 7 бодова који достави доказ о власништву погона за полуфиналну и/или финалну прераду дрвета – лист непокретности и достави решење органа локалне управе о испуњењу услова за рад погова за полуфиналну или финалну прераду дрвета и/или важећи извештај о прегледу и испитивању средстава за рад (опреме и машина за полуфиналну или финалну прераду дрвета), средстава и опреме личне заштите на раду и услова радне средине погона за примарну прераду дрвета („Сл. Лист РЦГ“, бр. 71/05).
ФИНАНСИЈСКО ВРЕДНОВАЊЕ		Максим. 60 бодова	
Е	Цена бруто дрвне масе (чет/лиш по m^3)	60	Понуда са највишом ценом за понуђену количину вреднује се са 60 бодова, а остале се бодују према формули $a/b \times 60$ (а – понуђена цена, б – највиша понуђена цена)
УКУПНО ТЕХНИЧКО + ФИНАНСИЈСКО ВРЕДНОВАЊЕ		100	

Путем **аукције** продају се дрвни сортименти на лагеру (настали нпр. сечом на траси будућег далековода). Право на учешће на аукцији имају регистрована правна лица из области прераде дрвета која су измирила све своје пореске обавезе. Правно лице које понуди највећу цену за понуђене дрвне сортименте, проглашава се купцем. У складу за планом газдовања и извођачким пројектом, један део расположивог етата може се **дати или продати по нижим ценама** становницима из руралних крајева (до 10 m³ огревног дрвета по домаћинству).

Северна Македонија

На основу расписаних позива заинтересованим купцима за куповину техничког и огревног дрвета, може се закључити да ЈП "Шуме Македоније" склапа са заинтересованим правним лицима следеће врсте уговора о продаји дрвета из државних шума:

Оквирни уговори - на период до 10 година. Ови уговори се склапају са купцима за количине до 70% од укупне планиране годишње производње техничког дрвета, огревног дрвета и биомасе. Мора се испуњавати један од следећих услова учешћа: да су власници или вишегодишњи закупци пилане; да производе "зелену" енергију (електричну и/или топлотну) са високим искоришћењем у својим погонима - преко 60%; да поседују погоне за израду дрвених плоча, иверице, пелета, брикета или дрвеног угља; за куповину огревног дрвета за произвођаче пелета / брикета - да испуњавају одредбе "Закона о шумама"; за куповину дрвеног иверја (биомасе) - да производе "зелену" (когенерација и/или топлотна) енергију у својим погонима.

По потписивању оквирних уговора, потписују се годишњи уговори у којима се прецизира цена и количина дрвних производа на годишњем нивоу и која не сме бити већа од 10.000 m³ по купцу.

Једногодишњи уговори за техничко дрво (без оквирних уговора). За ове уговоре могу конкурисати и стари и нови купци при чему стари купци морају имати измирене обавезе према ЈП "Шуме Македоније" и не налазити се на „црној“ листи. У оквиру једногодишњих уговора купац наводи које врсте дрвећа жели да купи, а количине су наведене по класама и по месецима (динамика испоруке).

Једногодишњи уговори за огревно дрво (без оквирних уговора). Могу учествовати правна лица која имају регистрована стоваришта за промет дрветом и дрвеним сортиментима.

Једногодишњи уговори за огревно дрво (пензионерска удружења, удружења инвалида рада и синдикати)

Малопродаја огревног дрвета физичким лицима (домаћинства, пензионери, социјално угрожена лица...)

Босна и Херцеговина

Република Српска

На основу "Одлуке о начину и условима продаје шумских дрвних сортимената" (2019) и "Одлуке о дефинисању параметара за утврђивање стратешких предузећа из области дрвопрерађивачке индустрије" (2018), ЈПШ "Шуме Републике Српске" а.д. Соколац врши продају дрвних сортимената на следећа четири начина:

Путем оквирних петогодишњих уговора.

Ови уговори се склапају са стратешким предузећима из области прераде дрвета која испуњавају следеће критеријуме:

- а) степен финализације - минимум 1/3 учешћа финалних или полуфиналних производа у укупној производњи;
- б) број запослених: минимум 50, осим за прераду трупаца четинара;
- в) укупан приход: минимум 2 милиона КМ, на годишњем нивоу;
- г) измирене обавезе према ЈП Шуме Републике Српске;
- д) измирене обавезе за порезе и доприносе.

Продаја путем уговора за сукцесивну испоруку

а) Продаја трупаца

Овај вид продаје врши се приоритетно домаћим предузећима дрвне индустрије са већим степеном обраде, која су извозно орјентисана и која испуњавају услове из Уредбе о минималним техничко-технолошким условима за рад објеката примарне прераде дрвета. Услови учешћа су: да поседују решења о упису у судски регистар и Идентификациони број (ИБ) од Управе за индиректно опорезивање, као и да поседује доказ о испуњавању услова из Уредбе о минималним техничко-технолошким условима за рад објеката примарне прераде дрвета.

б) Продаја мање вредних шумских дрвних сортимената

За огревно, рудно и целулозно дрво лишћара, рудно и целулозно дрво четинара и остале мање вредне ШДС услов за учешће је доказ о регистрацији за обављање послове прераде или трговине дрветом и ИБ. За целулозно дрво четинара приоритет имају предузећа која доставе доказ о обављању делатности прераде целулозног дрвета (палете, пелет и хемијска прерада) и ИБ.

Критеријуми за расподелу дрвних сортимената (Службени гласник Републике Српске (2016)):

- 1) Укупан приход предузећа од продаје ШДС:
  - на сваких 100.000 КМ прихода -> 0,3 бода

- 2) Остварен извоз од продаје ШДС:
  - на сваких 100.000 КМ извоза (пилански производ) -> 0,2 бода
  - на сваких 100.000 КМ извоза (фин. и полуфин. производ) -> 0,4 бода

- 3) Број запослених радника у преради дрвета:
  - на сваких 10 запослених -> 3 бода

- 4) Степен финализације:
  - пилански производи -> 2 бода
  - полуфин. производи -> 6 бодова
  - финал. производи -> 12 бодова

- 5) Степен развијености локалне заједнице у којој предузеће послује:
  - развијена -> 0 бодова
  - средње развијена -> 4 бода
  - неразвијена -> 8 бодова
  - изразито неразвијена -> 12 бодова

б) Сервисирање обавеза према ЈПШ "Шуме Републике Српске" а.д. Соколац:

- аванс ->10 бодова
- редовно плаћање -> 5 бодова
- кашњење -> 0 бодова

Након завршеног бодовања свих предузећа која су конкурисала за куповину трупаца путем сукцесивне продаје, утврђује се јединична вредности бода у m^3 (за сваку врсту). Појединачне количине за свако предузеће добијају се када се укупан број бодова по врсти помножи са бројем бодова које је предузеће добило према претходно наведеним критеријумима. Испоруке додељених количина дрвних сортимената приоритетно се врше са локалних подручја где се предузеће налази.

Јавно надметање - лицитација

а) Продаја *трупаца* путем лицитације - до 25% од планиране реализације фурнирских трупаца за љуштење и пиланских трупаца, као и количине које настају приликом изградње далековода, шумских депонија, шумских путева и сл. Услови учешћа на лицитацијама: да су домаћа предузећа која су уписана у регистар и која имају решење о испуњености услова за рад из области прераде дрвета; да се не налазе на листи непоузданих партнера ЈП, да немају неизмирене обавезе и да је уплаћена кауција у висини од 10%.

б) Продаја *мање вредних шумских сортимената* путем лицитације може се вршити у зависности од односа понуде и потражње. Огревно дрво путем лицитације се продаје на паритету *fco* код пања, у изданачим шумама код пања када је економска анализа негативна или када је учешће оревног дрвета преко 90%. Поред субјеката који могу учествовати на лицитационој продаји трупаца, право учешћа имају и правна и физичка лица која су регистрована за промет ШДС

Критеријуми за расподелу сировине:

- Највећа понуђена цена;
- У случају исте цене предност има понуђач са већим бројем стално запослених радника.

Малопродаја физичким лицима (локална сеоска домаћинства)

Овако се расподељује до 10 m^3 оревног, до 3 m^3 рудног и целулозног дрвета и до 5 m^3 трупаца четинара (за поправку кућа).

Федерација Босне и Херцеговине

Као илустрација начина расподеле сировине у Федерацији Босне и Херцеговине, приказани су примери за два кантона.

Кантон 10 - Херцегбосанска жупанија

На основу "Одлуке о посебним увјетима и процедурама продаје дрвних сортимената" (2018), у Херцегбосанској жупанији продаја дрвних сортимената се врши на следеће начине:

Продаја путем уговора за сукцесивну испоруку са роком плаћања до 45 дана

Општи услови за предузећа су: да су регистрована на подручју Херцегбосанске жупаније, да имају решење о испуњености минималних техничких услова за обављање делатности прераде дрвета, да немају неизмирене обавезе према ШГД "Херцегбосанске шуме" д.о.о. Купрес, да су плаћени сви порези и доприноси и да је достављена банковна гаранција за вредност робе за један месец.

Критеријуми за расподелу количина при склапању ових уговора:

- *За трупце јеле и смрче:*

- а) инсталирани капацитети -> 30%
- б) плаћени порез у претходној години-> 20%
- ц) просечан број запослених -> 40%
- д) степен финализације ->10%

- *За трупце букве:*

- а) инсталирани капацитети -> 50%
- б) просечан број запослених -> 40%
- д) степен финализације ->10%

- *За целулозно дрво:*

- а) инсталирани капацитети -> 80%
- б) степен финализације ->20%

Продаја путем уговора за сукцесивну испоруку са авансним плаћањем

Општи услови за предузећа су исти као за претходни тип уговора, изузимајући банкарску гаранцију.

Јавно надметање - лицитација (са шумских стоваришта, са централног стоваришта и на пању) (до 10% од расположиве дрвне сировине (2018. год.))

Поред решења у упису у судски регистар и измираних обавеза, услов за учешће је и да испуњавају услове за обављање делатности резања дрвета, цепања дрвета, полуфиналне, финалне и хемијске прераде дрвета или да су регистрована за промет ШДС.

Малопродаја (за потребе локалних домаћинства)

За малопродају огрева, ситног техничког дрвета и грања се опредељује до 30.000 m³ (2018. год.).

Средњобосански кантон

На основу "Одлуке о утврђивању критеријума за расподелу расположивих количина дрвних сортимената" (2017), у Средњобосанском кантону продаја дрвних сортимената врши се на следећи начин:

Продаја путем годишњих уговора - 75% од планиране количине техничке обловине и 80% од планиране количине ТТ стубова, јамског/рудног и целулозног дрвета четинара.

Критеријуми за расподелу лишћара:

Трупце могу купити две групације прерађивача:

I група - произвођачи који се баве производњом финалних производа: намештај и делови за намештај од масивног и слојевитог дрвета, фурнирски отпресци, монтажне куће, грађевинска столарија, погребна опрема, лепљене масивне плоче, вртне гарнитуре од масивног дрвета, фурнирске плоче, лепљене масивне греде, љуштени и сечени фурнир, лакирани паркет, лакирани сељачки под, панел плоче и лепљене гредице (65% од расположиве количине).

II група - произвођачи који се баве производњом примарних производа: бродски под и ламперија, класичан паркет, балконске и друге ограде, наменска амбалажа, елементи резане грађе, дрвена амбалажа, палете, сандуци, калемови, стубови за ПТТ и електродистрибуцију, железнички прагови, резана грађа лишћара, пиљенице, греде, гредице, четвртаче, елементи и др. (35% од расположиве количине).

Расподела расположивих количина унутар ове две групације врши се према процентуалном учешћу посебних критеријума и то:

- Број стално запослених	->30%
- Снага инсталираних капацитета за резаје	-> 25%
- Пријављени порез за прошлу годину	->20%
- Претходна пословна сарадња	-> 20%
- Бонитет (авасно плаћање)	->5%

Критеријуми за расподелу четинара:

I група - произвођачи који се баве производњом финалних производа (30% од расположиве количине)

II група - произвођачи који се баве производњом примарних производа (70% од расположиве количине)

Расподела расположивих количина унутар ове две групације врши се према процентуалном учешћу посебних критеријума и то:

- Број стално запослених	->30%
- Снага инсталираних капацитета за резаје	-> 25%
- Пријављени порез за прошлу годину	->20%
- Претходна пословна сарадња	-> 20%
- Бонитет (авасно плаћање)	->5%

Критеријуми за расподелу ТТ стубова, јамског/рудног и целулозног дрвета:

- Финална прерада	->50%
- Начин плаћања	->40%
- Претходна посл. сарадња	-> 10%

За остале кантонесу принципи расподеле слични или није било могуће наћи дефинисане засебне критеријуме за продају дрвних сортимената, па се може претпоставити да ови кантони врше продају дрвних сортимената на основу "Одлуке о начину продаје шумских дрвних сортимената поријеклом из државних шума на територији Федерације Босне и Херцеговине" (2009). У овој одлуци дефинисана су три начина продаје:

Продаја путем уговора за сукцесивну испоруку

Општи услови учешћа за правна лица су: да су уписани у судски регистар, да имају решење о испуњености минималних техничких услова за обављање делатности резања дрвета, цепања дрвета, полуфиналне, финалне и хемијске прераде дрвета и да поседују трансакцијски рачун код банке.

Врсте сортимената које се продају на овај начин: F, L трупци, пиланска обловина I, II и III класе, ТТ стубови, ситно техничко дрво, јамско дрво, целулозно дрво, дрво за дрвене плоче, огревно дрво и дрво за производњу енергије.

Продаја путем лицитације / јавним надметањем

Услови учешћа су: да испуњавају услове за продају путем сукцесивне испоруке или да су регистровани за промет шумских дрвних сортимената. Продаја се врши: 1) предпродајом свог дрвета из једног одељења при чему купац преузима све сортименте према сортиментном нападу на шумском стоваришту или 2) накнадном продајом шумских дрвних сортимената по класама и мерама на шумском или централном стоваришту. Шумско привредно друштво се обавезује да мора у току године минимално 20% класираних шумских дрвних сортимената техничке обловине понудити накнадном продајом, односно лицитацијом/јавним надметањем на шумском или централном стоваришту и то у складу са месечном динамиком производње. Такође се и сво "деласиранио дрво" обавезно продаје на овај начин.

Издвојена је продаја високовредних сортимената свих врста дрвећа која се врши по комаду (трупцу) и обавља се расписивањем међународног тендера. Продају може вршити једно кантонално шумскопривредно друштво самостално или са другим кантоналним шумскопривредним друштвима, као и за приватне власнике шума.

Малопродаја (за потребе локалних домаћинства)

Словенија

На основу "Правилника о начину и критеријумима за продају шумских сортимената Словеначких државних шума д.о.о." (2018), ово предузеће закључује следеће врсте уговора за продају шумских дрвних сортимената:

Продаја на јавним аукцијама - продају се количине које нису продате на пању, директном продајом или путем тендера. Ако се на две узастопне јавне аукције не продају расположиве количине, компанија може организовати електронску јавну аукцију где купци снижавају почетну цену.

Продаја јавним надметањима - продају се количине које нису продате на пању, директном продајом или путем тендера. Једини критеријум је понуђена цена *франко камионски пут*.

Продаја на пању – примењена је у шумама најнижег квалитета, дислоцираним парцелама до 5 ха, где су други начини продаје нерационални, услед уклањања опасности у граничним подручјима, до 30 m³. У случају природних катастрофа или у случају пренамножавања штеточина, на овај начин се могу продавати и шуме вишег квалитета, на већем подручју и без ограничења количина.

Директна продаја шумских дрвних сортимената - до 30 m³ локалним заједницама, непрофитним организацијама и сл.

Продаја шумских дрвних сортимената путем тендера (дугорочни уговори) - до 80% од расположивих количина. Организују се најмање једном годишње. Економски интерес предузећа је да склапа дугорочне купопродајне уговоре по разумној цени (бар просечне), како би пословне ризике свели на минимум. Дугорочни купопродајни уговори се склапају првенствено са предузећима којима "Словеначке државне шуме" д.о.о. највише одговара као добављач сировине, односно фирмама које су лоциране најближе централним стовариштима, фирмама које купују разноврсне шумске дрвне сортименте и са којима постоји дугорочна сарадња.

Услови учешћа за склапање дугорочних уговора су: да купац има сопствену производњу и да је у могућности да преради сву купљену количину (без препродаје). За ову ставку захтева се доказ да се купац бави делатностима прераде дрвета, као и доказ о обиму производње у претходној години. Обавезни услов је и да компанија није кршила закон о раду у претхоне две године и да није у поступку стечаја.

Сви шумски дрвни сортименти који се продају путем дугорочних уговора, продају се по јединственој цени заснованој на просечној тржишној цени појединих ШДС, а коју одређује референтни завод за статистику сваке године.

Критеријуми за продају путем тендера:

- одговарајућа гаранција плаћања или доказана солвентност купца;
- близина погона за прераду у односу на централна стоваришта ЈП (до 40 km);
- куповина различитих сортимената ЈП;
- дугорочно партнерство.

Специфични критеријуми:

- појединачни купац може да се пријави да купује дрво са највише два централна стоваришта удаљена до 40 km;
- ако се не продају све количине са једног централног стоваришта, онда се оне могу продавати и удаљенијим купцима (при чему се и даље посматра ко је ближи);
- дугорочним купопродајним уговорима се поједини купци могу обезбедити са максимално 35% у односу на његове потребе за појединим врстама дрвећа;
- ЈП има право контроле у било које време количина и квалитета испоручених сортимената купцима и то у њиховим складиштима, превозним средствима или седишта купца;
- у случају да се обим сече повећа услед природних непогода и сл., уговорене количине се могу повећати, али највише за 40%.

Контрола уговора:

- провера локације постројења за прераду дрвета;
- провера количина и квалитета трупаца добијених из ЈП, као и из других извора снабдевања;
- провера количина, главних производа, споредних производа и отпада настао прерадом уговорених количина;
- провера испуњења свих уговорених обавеза.

Хрватска

На основу договора између трговачког друштва "Хрватске шуме" д.о.о и Удружења дрвопрерађивачке индустрије, "Хрватске шуме" д.о.о закључују следеће врсте уговора за продају шумских дрвних сортимената:

Продаја путем уговора:

- оквирни уговор
- годишњи уговор

Јавно надметање - лицитација

Малопродаја (локална домаћинства до 30 m³ грева, односно до 15 m³ техничке обловине)

Оквирни уговори се потписују на период до десет година, а сваке године се потписују појединачни уговори у којима може доћи до корекције предвиђених оквирно уговорених количина.

Услови учешћа за оквирне и годишње уговоре за трупце за правна лица су: да је регистровано у Републици Хрватској са основном делатношћу прераде дрвета и производње намештаја, да је пирана више од 50% у власништву купца који производи производе степена финализације у категоријама од 0 до III или да има склопљен вишегодишњи уговор о сарадњи са предузећем које производи производе степена финализације у категоријама од IV до VIII, да постоји решење о минималним техничким условима производног објекта, да су плаћени сви порези, да из Завода за пензијско осигурање има потврду о броју запослених, да за претходну годину има излазне рачуне о произведеним и продатим количинама производа, да су измирене све финансијске обавезе према ЈП, да постоји писана сагласност купца којом се обавезује достављање излазних рачуна ЈП, као и безусловна могућност контроле у погледу издатих рачуна, степена финализације, норматива производа, искоришћења и др.. Такође, подразумева се да је купац уписан у базу података Министарства пољопривреде.

Услови учешћа за оквирне и годишње уговоре за просторно дрво су: да је правно лице регистровано у Републици Хрватској са основном делатношћу прераде дрвета и производње намештаја, да је власник технологије потребне за обављање делатности наведене у захтеву (ни један облик пословно-техничке сарадње није могућ), да постоји решење о минималним техничким условима производног објекта, да су плаћени сви порези, да из Завода за пензијско осигурање има потврду о броју запослених, да за претходну годину има излазне рачуне о произведеним и продатим количинама производа, да су измирене све финансијске обавезе према ЈП, да постоји писана сагласност купца којом се обавезује достављање излазних рачуна ЈП, као и безусловна могућност контроле у погледу издатих рачуна, степена финализације, норматива производа, искоришћења и др.; да је купац уписан у базу података Министарства пољопривреде.

Начин израчунавања годишњих количина трупаца

1. До 10.000 m³ са степеном финализације од 0 до III:

За старе купце почетна количина из претходне године уз услов да максимална количина по раднику износи 600 m³ (за четинаре и меке лишћаре), 500 m³ (за букву и тврде лишћаре), 230 m³ (за храст). Ове количине купци морају да оправдају прошлогодишњим излазним рачунима готових производа уз оправдани дрвни остатак (израчунат на основу количине трупаца, готових производа и коефицијента искоришћења).

2. Преко 10.000 м³ и/или са степеном финализације од IV до VIII:

Израчунава се преко формуле, а на основу прошлогодишњих излазних рачуна о произведеној и продатој количини производа. Максималне количине коју може купити поједини купац су: храст до 20.000 м³, буква, јела/смрча и остали лишћари до 40.000 м³, али све укупно не преко 50.000 м³.

Нови купци из степена финализације VIII се могу пријавити за све врсте дрвета, а из степена финализације 0 до VII ако има расположивих количина.

Начин израчунавања годишњих количина за просторно дрво

Израчунава се преко формуле, а на основу прошлогодишњих излазних рачуна о произведеној и продатој количини производа. Ако купац купује и трупце онда количину купљених трупаца мора правдати количином произведених производа и количином оправданог дрвног остатка.

Просторно дрво се испоручује према приоритетима, тј. произвођачима који се налазе у вишим категоријама (по степену сложености производа) се прво испоручује просторно дрво. У случају већих расположивих количина, купцима се поједине године могу тражене количине увећати за мах. 10%, али не преко 40.000 м³.

Контрола

Купац се обавезује да ће омогућити ЈП контролу када год и како год оно то жели и то: контролу излазних рачуна и пратеће документације, контролу улазних рачуна осталих добављача, контролу све књиговодствене евиденције, контролу стања залиха, контролу норматива утрошака материјала...

4.5.1 Друге европске државе

Ирска

Власништво: 2/3 шума државно власништво, остатак приватно и власништво инвеститора;

Продаја:

- Труpci за резање путем лиценцирања – 24 пута годишње се одржавају за дубеће и посечено дрво;
- Целулозно дрво путем дугогодишњих уговора;
- Огревно дрво малопродајом путем локалних шумара.

Немачка

Власништво: 3% Федералне, 20% општинске, 34% савезних држава и 46% приватне

Продаја:

Обловина из државних шума:

- Дугорочни уговори - 30%, Федерална централа (16 држава) – купци пилане
- Годишњи уговори - 60%, менаџери шумарија - купци локалне пилане

- Запечатчена лицитација - 10% - најквалитетнији трупци

Финска

Власништво: 12,2 % државних шума, остало су приватне

У већини случајева преговоре за своје чланове врши удружење власника шума.

- Продаја на пању - око 80 % - даје се купцу право да врши послове на искоришћавању шума, а плаћање се врши по основу посечене количине.
- Продаја испоручено - фцо купац, односно продавац испоручује дрво на адресу.

Велика Британија

Власништво: Државних шума 38 %, приватних и дрвне индустрије 62 %.

6 географских – *тржишних* зона

- Електронски тендери и лицитације преко Интернета иако се још увек примају папирне понуде, отворене продаје преко web презентације.
- Јавне лицитације односно надметања „ко понуди више“.
- Уговарање – продаја обловине - дубеће или посечене - великим прерађивачима. Након јавног надметања прве године велики прерађивачи добијају друге и наредних година дугорочне, средњорочне и уговоре на одређени период (локалне фирме).

Мађарска

Власништво: Државне шуме 68%, приватне 31%, општинске 1%.

Начини продаје који се користе су:

- Продаја у дубећем стању,
- Продаја на шумском путу,
- Продаја испоручено,
- Извоз и
- Малопродаја – углавном за локално становништво.

Лицитација се организује углавном само за продају високо вриједних сортимената.

4.6 Степен задовољства постојећим системом расподеле у РС

Купци сировине су у разговорима изнели проблеме великих транспортних дистанци, неадекватне динамике испоруке трупаца, нижи квалитет испоручене сировине у односу на фактурисану, недостатак или нетранспарентност постојећег система расподеле и сл. Са друге стране, представници предузећа која испоручују сировину су нам указали на своје проблеме везане за недостатак радне снаге, увећане захтеве од стране купаца, нетранспарентни промет дрвета између прерађивача, непоштовање уговора по питању преузимања сировине и сл. Наведене савете и сугестије покушали смо да уградимо у предлог критеријума и индикатора за расподелу сировине из државних шума.

Учесници састанака су на крају разговора попуњавали припремљене упитнике. Циљ упитника је био да се установи мишљење свих учесника истраживања, како купаца тако и продаваца дрвне сировине.

Оцењивање је вршено у опсегу од 1 до 5, при чему је оцена 1 најслабији резултат (лоше или неважно), а оцена 5 представља најбољи резултат (врло добро или веома важно).

Резултати упитника везани за степен задовољства постојећим системом расподеле су приказани у табели 7.

Табела 7. Просечне оцене испитаника о задовољству постојећим системом расподеле сировине из државних шума

Оцена постојећег система снабдевања сировином из државних шума РС оценама	Оцена
Генерални утисак о постојећем систему снабдевања дрвном сировином из државних шума РС	2,53
Одобрена количина сировине	2,58
Поштовање уговорене количине	3,11
Расположиви квалитет сировине	2,51
Поштовање уговореног квалитета	2,36

Да је право време за промену садашњег система расподеле сировине говоре и приказани резултати. Наиме, учесници у пројекту су постојећи систем снабдевања дрвном сировином из државних шума РС, као и поштовање постојећих критеријума оценили врло ниским оценама. Такве оцене су и потврда оправданости спровођења једног оваквог истраживачко-развојног пројекта.

4.7 Оцена важности понуђених критеријума

Резултати анкетања везани за важност постојећих критеријума у Републици Србији и земљама окружења приказани су у табели 8.

Табела 8. Просечне оцене испитаника о важности постојећих критеријума из државних шума РС и земаља окружења

Оцена постојећих критеријума расподеле дрвне сировине из државних шума РС	
Купац мора имати инсталисане сопствене дрвопрерађивачке капацитете	4,56
Ниво финализације приликом прераде дрвета	4,43
Поштовање претходно уговорених обавеза	4,57
Учешће у лицитационим поступцима продаје трупаца	2,58
Географска припадност и степен развијености општине у којој се налази седиште купца	4,05
Погон за прераду са већим бројем запослених	4,21
Оцените поштовање постојећих критеријума за расподелу дрвне сировине из државних шума РС	2,57

Оцена критеријума расподеле дрвне сировине који се примењују у државама окружења	
Снага инсталираних машина у предузећу	4,00
Укупна остварена добит предузећа (пријављени порез)	3,86
Учешће извоза у укупној добити	4,23
Удаљеност погона за прераду од извора сировине	4,04
Процент искоришћења сировине	4,25
Остварена цена производа у односу на просек у земљи	3,94

Као што се може видети, анкетирани учесници пројекта сматрају да су најважнији критеријуми за расподелу сировине: поштовање претходно уговорених обавеза, купац мора имати инсталисане сопствене дрвопрерађивачке капацитете, као и ниво финализације приликом прераде дрвета. Најмање важним учесници сматрају учешће у лицитационим поступцима продаје трупаца. У даљем тексту ћемо приказати краћу анализу свих понуђених критеријума.

Поштовање претходно уговорених обавеза подразумева да се уговорне обавезе поштују обострано а не само од стране купаца сировине, што је већ постала уобичајена пракса. Сугерише се да уговори треба да буду детаљнији и прецизнији у деловима који дефинишу квалитет сировине, динамику испоруке и начин њеног плаћања, али и у делу који се односи на прихватање ризика и одговорности продаваца када се она недвосмислено утврди, а коју они врло често избегавају коришћењем „аргументата“ које им обезбеђује монополски положај.

Будући да статус ЈП и НП по питању пословања и финансирања није потпуно и јасно дефинисан од стране државе, тако да они морају задовољавати и општедруштвене функције али и пословати и опстајати на тржишним основама, онда се и њима на неки начин треба обезбедити континуитет прилива финансијских средстава независно од континуитета испоруке сировине, који зависи од много фактора и реално се врло тешко може обезбедити у нашим условима. Тај континуитет прилива средстава јавним предузећима и националним парковима, а тиме и обезбеђење њиховог стабилног пословања, се по нама може обезбедити најпре тако што би се купци уговором обавезали да сваког месеца, од јануара до новембра, авансно уплаћују 1/12 процењене вредности уговорене робе, независно од тога да ли ће она бити испоручена тог месеца или не, а у децембру да плате коначни рачун који треба да изнелише дисконтинуитет испоруке током године. Нивелисање се може примењивати и на краћи временски период, на пола године или квартално. Предузећима из група које прерађују сировину у полуфиналне или финалне производе се роба може давати на одложено плаћање на период трајања њиховог процеса производње, од 1 до 3 месеца.

Купац мора имати инсталисане сопствене дрвопрерађивачке капацитете, при чему се мисли на поседовање капацитета за примарну прераду дрвета тј. пиланских и/или погона за производњу фурнира. Ово је врло важно због спречавања продаје сировине домаћим или страним трговцима и заштите домаће производње, те индиректног спречавања препродаје и извоза трупаца. Сугерише се и налажење механизма за давање прерађивачима права прече куповине дрвета и из приватних шума.

Ниво финализације приликом прераде дрвета је оцењен као веома значајан. Ово је резултат који јако радује јер су се са њим сложили скоро сви учесници у пројекту, и продавци и купци. То указује на чињеницу да ипак, без обзира на све околности, постоји свест о неопходности што већег и бољег искоришћења дрвне сировине и њене трансформације у вредније и квалитетније производе, тј. у

производе са што већом додатом вредношћу, чиме се у крајњем највише доприноси и националном и државном интересу. Овакво мишљење се, како смо видели, подудара и са стратешким опредељењем државе тј. Управе за шуме МПШВ и МП, што ствара добре предуслове за доношење будућих мера које ће конкретизовати и увести у праксу овај резултат.

Погон за прераду са већим бројем запослених треба да има предност приликом набавке сировине. На крају протекле 2019. године у области О16 било је запослено 16.954 радника, у области О31 19.344 радника, а у области шумарства и сече дрвећа 6.654 радника⁸. Ови бројеви говоре о значају дрвне индустрије и шумарства за целу привреду Србије, јер је отприлике сваки 60-ти радник запослен у ова два сектора. Са бројем запослених као једним од најважнијих критеријума за расподелу сировине се треба врло пажљиво односити. Уколико му се да претерано велика важност то може довести до фаворизовања великих и богатих компанија, а запостављања малих. Ово се не би смело дозволити нарочито ако се ради о компанијама са страним оснивачким капиталом.

Учешће извоза у укупном приходу предузећа такође је оцењено као значајно за расподелу сировине. Дрвна индустрија Србије (области О16 - Прерада дрвета и производи од дрвета, и области О31 - Производња намештаја) је прошле 2019. године извезла роба у вредности од око 830 милиона Евра, а за осам месеци текуће године око 483,9 милиона Евра (2019. - 531,8 мил. Евра)⁹, што је релативно мало смањење ако се у обзир узму размере утицаја на светску и домаћу економију епидемије вируса Корона. Ово су такође показатељи снаге и флексибилности дрвноиндустријског сектора Србије кога држава треба и мора по сваку цену одржавати, оснаживати и подржавати, јер је то један од ретких сектора који доприноси толико потребном „здравом“ девизном приливу државе.

Процент искоришћења сировине је дрвопрерађивачима један од кључних критеријума. То је због тога што су са једне стране притиснути све већим трошковима првенствено везаним за набавку сировине чији квалитет најчешће не одговара фактурисаној вредности, а са друге стране, све оштријим захтевима својих купаца по питању цена, рокова испоруке и квалитета. Зато се они перманентно налазе у позицији између чекића и наковња и због тога морају бринути о правилном и потпуном искоришћењу сваког килограма набављене сировине. То укључује и обавезно коришћење дрвног остатка, беспрекорну организацију технолошких и других процеса, стално иновирање производних програма, образовану радну снагу и много тога још. И када све то успеју да ураде, врло често се налазе у позицији да једва покрију све трошкове пословања.

Без обзира на његову неспорну важност овај критеријум нисмо овај пут узели у обзир због тога што би га било тешко доказати и што би вероватно био извор разних спорења и успоравања имплементације новог система расподеле сировине. Уколико све по том питању буде текло како је планирано, овај критеријум треба свакако разрадити и увести у другој фази када се буду отклањали недостаци овог система.

Географска припадност и степен развијености општине у којој се налази седиште купца такође је оцењен као важан критеријум. Приликом расподеле сировине се мора водити рачуна о социјалном аспекту, као и о стратешким потребама државе. Одређени приоритет треба да имају предузећа чије пословање утиче на опстанак становништва у недовољно развијеним подручјима. Ако су у питању погранична подручја, тада ово питање има и стратешки и безбедносни значај.

---

⁸ Извор: РЗС и центар СААПП-ПКС

⁹ Извор: РЗС

Удаљеност погона за прераду од извора сировине је за већину купаца важан или врло важан критеријум. То је и разумљиво с обзиром да удаљеност сировине директно утиче на транспортне трошкове. Међутим, има и подручја у Србији (нпр. Ивањица) у којима су прерађивачки капацитети, пилански пре свега, значајно већи од могућности обезбеђења сировине шумског газдинства на чијем подручју се налазе, тако да за доста њих остаје једина могућност набавке сировине са већих дистанци.

Овај критеријум нисмо уврстили у оне који се бодују искључиво из разлога што купци, нарочито ако конкуришу за сировину код јавних предузећа, не могу да утичу на то одакле ће је добити. Претпоставка је да би сви желели сировину из најближег газдинства, али то није реално. Осим тога, јавна предузећа тек по окончаном конкурс у могу распоредити трупце купцима, тако да се транспортне дистанце не могу бодовати јер се у тренутку бодовања не знају.

Снага инсталисаних машина у предузећу је индиректни показатељ степена технолошке опремљености предузећа као и степена финализације сировине и због тога је важан, поготово за оне који производе намештај. Њега, ипак, у садашњем предлогу не препоручујемо за разматрање због тешкоћа у доказивању.

Остварена цена производа у односу на просек у земљи је критеријум важан пре свега за оне који улажу у знање, квалитет, иновације и сл., а што све на крају буде исказано већом јединичном ценом у датој категорији производа. У Хрватској се овај критеријум користи, али узевши у обзир садашње стање код нас, сматрамо да ни њега не треба предлагати и узимати у обзир у овој фази.

Укупна остварена добит предузећа (пријављени порез) је важан критеријум за сва она предузећа која послују потпуно легално, као што послује велика већина учесника у пројекту. Ипак, и по питању овог критеријума сматрамо да је исувише рано да га имплементирамо због многих нејасноћа које би могле настати нарочито код предузећа која обављају више делатности.

Учешће у лицитационим поступцима продаје трупаца је најниже оцењени критеријум. Без обзира што је врло важан за продавце сировине, нарочито за ЈП „Србијашуме“, дрвопрерађивачи су га оценили као мало или нимало важан. Треба напоменути да је за сада учешће на лицитацијама скоро једини начин да нови купци дођу на листу купаца сировине код јавних предузећа или националних паркова. Будући да се овде предлаже други начин увођења нових купаца у систем, овај критеријум смо изоставили.

Додатни критеријуми: Током спровођења пројекта и вођења интервјуа искристалисала су се још два додатна критеријума која смо узели у даље разматрање а која нису била обухваћена упитником: 1. критеријум дужине досадашње сарадње са ЈП и/или НП, и 2. критеријум висине зарада у предузећу.

4.8 Оцена значаја транспарентности процеса расподеле сировине

Резултати анкета везани за транспарентност спровођења процеса расподеле сировине из државних шума су приказани у табели 9.

Табела 9. Резултати анкете везани за транспарентност процеса расподеле сировине

Мишљење о транспарентности расподела сировине из државних шума РС	
Да, расподела сировине би требало да буде у потпуности транспарентна	85,0%
Да, расподела сировине би требало да буде делимично транспарентна	10,5%
Не, расподела сировине не би требало да буде транспарентна	4,5%

По питању расподеле дрвета из државних шума Републике Србије, Управа за шуме има следећа стратешка опредељења:

1. Максималну финализацију дрвета
2. Транспарентност расподеле сировине и
3. Перманентну контролу спровођења одлука

Да је Управа за шуме на правом путу настојећи да успостави и услове за транспарентност расподеле сировине говоре и наши резултати који кажу да **85,0%** учесника у пројекту сматра да поступак расподеле сировине треба да буде потпуно транспарентан, **10,5%** делимично транспарентан, а **4,5%** нетранспарентан као и до сада.

5 Систем расподеле трупаца из државних шума

У складу са пројектним задатком, а на основу сазнања прикупљених током истраживања, извршена је свеобухватна анализа и приступило се формулисању критеријума и индикатора за систем расподеле сировине из државних шума у Републици Србији. Разматране су могућности увођења сваког од поменутих критеријума. Анализирано је колико је који критеријум важан, колико је тешко доказати да је дати критеријум испуњен, како треба рангирати учеснике у конкурс, као и које су могућности манипулације подацима. При томе, водили смо рачуна о чињеници да систем не сме бити превише компликован за купце, као ни за комисију јавног предузећа која треба да га спроведе, али да, са друге стране, мора задовољити очекивања да буде што је могуће правичнији и обухватнији.

Наравно, имали смо у виду да Управа за шуме сугерише да би се кључни критеријуми за расподелу дрвне сировине требали односити на степен финализације, број запослених и степен технолошке опремљености предузећа. На жалост, сматрамо да последње поменути критеријум у почетку спровођења новог система не би било могуће недвосмислено и јасно дефинисати, као ни непристрасно одредити његову меру, нарочито због тога што нема лако мерљивих параметара нивоа техничке опремљености, осим можда цене и старости опреме. Увођење овог критеријума оставили бисмо за касније, када се осмисли и оформи механизам контроле новог система расподеле сировине.

На основу свега наведеног, осмишљен је систем расподеле сировине из државних шума Републике Србије. Систем у себи садржи опште поставке, критеријуме и индикаторе који дефинишу испуњеност наведених критеријума. Предлаже се да се, према дефинисаним и доказаним потребама, сировина прво расподели приоритетним или привилегованим потрошачима. Међутим,

нарочито када су у питању изразито дефицитарне врсте дрвета, као што је храст, треба увести ограничење за количину која се може добити. Предлажемо да једно предузеће не може добити више од 25% од укупне количине сировине која је на располагању. Изузетак би била ситуација у којој нема заинтересованих за понуђене количине, и тада се може дозволити да неко предузеће узме и више од тог процента, чак и комплетну количину. Ово због специфичних ситуација које се могу јавити у мање заступљеним врстама дрвета, као што су нпр. липа или дуглазија.

Осим тога, предлажемо да се један део сировине (на пример 10%) изузме из наведеног система и додели као ексклузивно и дискреционо право управи јавних предузећа да је распореди за посебне намене. Ова сировина користила би се за отклањање евентуалних аномалија новог система расподеле које није могуће предвидети пре него што се он уведе. Такође, усмеравала би се на задовољење неких социјалних или локалних приоритета, на лицитације, а издвојио би се и део најквалитетније фурнирске сировине тврдых лишћара, за коју у Србији за сада нема купца.

Потом би се свим осталим потрошачима бодовао ниво испуњености критеријума, формирала би се ранг листа, а преостала сировина би се расподелила у складу са захтевима и бројем добијених бодова.

Максималан број бодова, према нашем предлогу, може бити 100. Дефинисане су две категорије потрошача, предузећа која потражују индустријско техничко дрво (трупце за резање и за љуштени фурнир) и предузећа која потражују просторно – огревно дрво. Систем бодовања, као и критеријуми и индикатори су веома слични за обе категорије, али постоје и мање разлике, које ће бити образложене у наставку.

5.1 Критеријуми за расподелу дрвета из државних шума

5.1.1 Критеријуми за расподелу техничког дрвета

Под појмом индустријског техничког дрвета подразумевамо трупце свих класа квалитета и свих врста дрвета, изузев трупаца Ф класе тврдых лишћара. Будући да за њих за сада не постоји озбиљан купац који би их у Србији прерадио у сечени (племенити) фурнир, предлажемо да се ови трупци обавезно усмеравају на лицитације, где би се омогућило и учешће страних компанија и на тај начин на најбољи начин валоризовала велика вредност овакве сировине. Овај предлог свакако може да буде предмет даље дискусије и надоградње.

Претходни, обавезни критеријум, био би да **Купац мора имати инсталисане сопствене дрвопрерађивачке капацитете или капацитете у вишегодишњем закупу**. Овде се мисли на поседовање сопствених, или вишегодишњи закуп, капацитета за **примарну** прераду дрвета (пилане и/или погони за израду љуштеног фурнира).

Овај критеријум се не бодује него се доказује, и сматрамо да он треба бити општи услов за све оне који конкуришу и учествују у овом систему расподеле техничког дрвета. Свесни смо да то може на први поглед сметати нпр. предузећима која у свом саставу немају пиланска постројења а баве се финализацијом резане грађе, а која су до сада могла куповати трупце, давати их некој пилани на услужно прорезивање, некад и сушење, па потом обављати финализацију грађе. Сматрамо, наиме, да је у овој фази боље то не дозволити, а таквим предузећима на индиректан начин обезбедити потребну количину грађе, него тиме створити простор за разне злоупотребе и махинације. Такође, када се

устпостави нови систем расподеле, отпашће сами по себи и разлози због којих таква предузећа сада овако поступају. Уз то, овај општи услов може сметати и малим предузетницима који се баве пословима сече, израде и привлачења шумских сортимената, који конкуришу на јавним позивима када се продаје дрво на пању или поред пања, и када се они надаље појављују и као трговци и препродавци дрвета. Типичан пример за ову ситуацију је подручје НП Ђердап где НП не поседује сопствену оперативу за израду шумских сортимената а у окружењу не постоје значајни дрвопрерађивачки капацитети који би тај недостатак компензовали. Уз ово, постоји и велики дефицит становништва у тим крајевима, поготово радно способног. У овим случајевима се сугерише заједничко конкурисање дрвопрерађивача који поседују сопствене капацитете, из било ког дела Србије да су, са овим малим предузетницима који би им били подизвођачи. У противном, уколико се и ови предузетници укључе у предложени систем расподеле техничког дрвета, направити се превелика збрка која само може повећати број проблема и корупцију. Малим предузетницима се зато, видећемо после, дозвољава конкурисање за просторно дрво.

На конкурс се могу пријавити и остала правна лица, која **не поседују** производне погоне за примарну прераду дрвета, али она могу конкурисати само за вишак сировине.

Уз доказ о испуњењу овог општег услова, приликом конкурисања потребно је навести и тражену годишњу количину и квалитет трупаца, капацитет погона за прераду и интерне нормативе за израду појединих производа. Уколико су сумњиви, исти ће бити контролисани преко приложене табеле са процентима искоришћења (Табела 12) или, путем директног снимања стварног капацитета прерађивачког погона.

Остали предложени критеријуми за расподелу техничког дрвета се бодују, и њих укупно има 7:

1. Ниво финализације дрвета (60 бодова);
2. Број запослених производних радника (10 бодова);
3. Поштовање претходно уговорених обавеза (5 бодова);
4. Учешће извоза у укупном приходу (5 бодова);
5. Географска припадност и степен развијености општине у којој се налази производни погон (5 бодова);
6. Дужина претходне сарадње (5 бодова);
7. Просечна нето зарада у предузећу (10 бодова)

1. Ниво финализације приликом прераде дрвета

Ово је најважнији критеријум који смо разматрали и предложили смо да он од укупно могућих 100 бодова може да допринесе са максимално 60 бодова. Предлажемо, наиме, да се сва предузећа током и након окончања јавног позива разврставају у 3 групе:

- **Прву** групу би чинила сва она предузећа која у свом саставу имају све нивое прераде дрвета, од сирове резане грађе до готовог, површински обрађеног финалног производа. Предузећа из ове групе би била **изузета** из система расподеле сировине и њима би се априорно и у потпуности обезбедила **сва** потребна количина сировине коју финализују у самом предузећу. Свакако да би предузећа из ове групе при конкурисању морала приложити доказе о потребној годишњој количини овакве сировине. Дакле, ову групу би чинила сва она предузећа која израђују финалне производе од дрвета, од почетка до краја. Пошто таквих предузећа у Србији нема много, за њих ће сигурно постојати довољна количина дрвета о било којој врсти дрвета

да се ради. Уколико такво сложено предузеће има потребу и за вишком сировине из које не израђују финалне производе него полупроизоде или производе примарне прераде, онда са том додатном потребном количином улази у систем расподеле као и предузећа из следеће две групе. Дакле, **Група 1** се не бодује него доказује свој статус;

- **Другу** групу би чинила сва она предузећа која израђују **полупроизоде**, односно предузећа која у свом саставу имају погоне за примарну прераду и погоне за делимичну или целокупну машинску обраду претходно осушеног дрвета и/или љуштеног фурнира. То су предузећа која нпр. производе рендисану грађу; палете; класични и финиширани паркет; бродски под; декинг; ламперију; плоче од масивног дрвета; шперплоче; савијене елементе; фронтове; типлове; отпреске; латофлекс летвице; гајбице за амбалажу; ЦЛТ; ламелирано лепљено дрво; равне или профилисане лајсне; рамове и корпусе од масивног дрвета; нефиниширани намештај и сл.. Предузећа из ове групе максимално могу добити **60** бодова, и то **40** или **50** бодова на степен финализације и **10** бодова за случај да имају документовану сарадњу са домаћим произвођачима финалних производа;
- **Трећу** групу чине предузећа која имају само погоне за примарну прераду дрвета и израђују производе попут сирове, парене, суве или термотретиране резане грађе и/или елементе (грубе обратке) за намештај, сирови и суви љуштени фурнир и сл.. Она могу максимално остварити **40** бодова, до **30** на степен обраде плус **10** бодова за случај документоване сарадње са домаћим предузећима, произвођачима финалних производа или **5** бодова за документовану сарадњу са домаћим предузећима која израђују полупроизоде.

По критеријуму финализације бодови се распоређују као у табели 10:

Табела 10. Начин бодовања предузећа по нивоу финализације

Група производа	Производи предузећа	Број бодова
Група 3 Производи примарне прераде дрвета	Сирова резана грађа	20
	Сува резана грађа, сирови елементи, сиров љуштени фурнир	25
	Суви елементи, сув љуштени фурнир	30
	Уговорна сарадња са предузећима из Групе 2 Уговорна сарадња са предузећима из Групе 1	+5 +10
Група 2 Полупроизоде	Рендисана грађа, палете, класични паркет, бродски под, декинг, ламперија, профилисани елементи, савијени елементи, типлови и сл.	40
	Дашчане плоче, фронтони, рамови и корпуси од масивног дрвета, ламелирано лепљено дрво, ЦЛТ, финиширани паркет, шперплоча, латофлекс летвице, гајбице за амбалажу, отпресци,	50
	Уговорна сарадња са предузећима из Групе 1	+10
Група 1 Финални производи	Производи од масивног дрвета који су потпуно машински и површински обрађени, упаковани, отпремљени, монтирани и/или уграђени	Не бодује се

Предузећима која имају производе у различитим групама производа, број бодова се одређује пондерисањем. На пример, ако пиљана производи 30% сирове резане грађе, 50% суве резане грађе, а 20% сувих елемената за неког финалног произвођачан (уз уговор), број бодова по овом критеријуму се одређује:

$$n_{\text{бод}} = 0,3 \times 20 + 0,5 \times 25 + 0,2 \times 40 = 6 + 12,5 + 8 = 26,5 \text{ бодова.}$$

2. Број запослених производних радника

Број запослених производних радника као критеријум, према нашем предлогу, може максимално донети **10** бодова. Овде се искључиво мисли на пријављене производне раднике који учествују у процесу прераде дрвета а не у другим производним одељењима или службама производње, транспорту и сл..

Број бодова по овом критеријуму се добија на следећи начин:

до 10 радника:	2 бода
11 – 25 радника:	4 бода
26 – 50 радника:	6 бодова
51 – 100 радника:	8 бодова
Више од 100 радника:	10 бодова

3. Поштовање претходно уговорених обавеза

Критеријуму поштовања претходно уговорених обавеза смо доделили **5** бодова, али сматрамо да он треба да буде обухваћен и општим условима који се прописују при расписивању јавног позива. У општим условима Позива треба навести да се могу пријавити само она предузећа која су измирила своје претходне обавезе дефинисане уговором. Овде се не мисли само на финансијске обавезе већ и на друге.

На пример, постоје ситуације када се продавац доводи у додатни ризик тиме што купац не преузима целокупну уговорену количину сировине због разних разлога. У случају да се ради о реалним и оправданим разлозима (пожар, поплава, затварање граница због епидемија и сл.), купци би стекли право да не буду искључени из текућег циклуса конкурисања за сировину.

Предлажемо да се на јавни позив могу пријавити и она предузећа која се први пут конкуришу, уколико испуне друге критеријуме. У том случају по овом критеријуму би таква предузећа добила 0 бодова. То би значило да се оваква предузећа могу пријављивати и без претходног учешћа на лицитацијама, што им се сада обично поставља као услов.

Значи, по овом критеријуму предузећа могу остварити или 5 или 0 бодова. Уколико су испоштовали све своје претходне обавезе, или у одређеној мери оправдано нису, добијају 5 бодова, а уколико су нови купци добијају 0 бодова.

4. Учешће извоза у укупном приходу предузећа

Овај критеријум према нашем предлогу може максимално донети 5 бодова. Бодови се распоређују овако:

30% и више:	5 бодова
Од 20 до 29%	4 бода
Од 10 до 19%	3 бода
Од 1 до 10%	2 бода

5. Географска припадност и степен развијености општине у којој се налази седиште купца

Програмом Владе Републике Србије за равномеран регионални развој предвиђене су одређене подстицајне мере, које се дају неразвијеним и недовољно развијеним општинама односно јединицама локалне самоуправе. У њих се убрајају оне чији је степен развијености испод просечног степена развијености у Србији. Према **Закону о регионалном развоју** то су јединице локалне самоуправе које су разврстане у другу, трећу и четврту групу по степену развијености, као и девастирана подручја чији је степен развијености испод 50% републичког просека. Тренутно, распоред општина и градова по групама је:

2. група (степен развијености од 80% до 100% од републичког просека):

Ада, Александровац, Апатин, Аранђеловац, Ариље, Бачка Топола, Бачки Петровац, Бечеј, Врање, Врњачка Бања, Горњи Милановац, Зајечар, Зрењанин, Инђија, Јагодина, Кикинда, Косјерић, Крушевац, Кула, Лапово, Мајданпек, Нови Кнежевац, Пирот, Пожега, Рача, Рума, Смедерево, Сомбор, Сремска Митровица, Сремски Карловци, Темерин, Топола, Чајетина, Шабац.

3. група (степен развијености од 60% до 80% од републичког просека):

Алибунар, Бајина Башта, Баточина, Бач, Бела Црква, Богатић, Бољевац, Велика Плана, Велико Градиште, Владимирци, Деспотовац, Жабал, Житиште, Ивањица, Ириг, Кладово, Кнић, Ковачица, Ковин, Коцељева, Краљево, Лесковац, Лозница, Лучани, Љубовија, Мали Иђош, Неготин, Нова Црња, Нови Бечеј, Нови Пазар, Осечина, Оџаци, Параћин, Планиште, Прокупље, Свилајнац, Сечањ, Смедеревска Паланка, Сокобања, Србобран, Тител, Трстеник, Ћићевац, Ћуприја, Уб, Чока, Шид.

4. група (степен развијености испод 60% републичког просека):

Алексинац, Блаце, Брус, Варварин, Власотинце, Гаџин Хан, Димитровград, Дољевац, Жабари, Жагубица, Књажевац, Крупањ, Кучево, Љиг, Мало Црниће, Мионица, Нова Варош, Опово, Петровац на Млави, Прибој, Ражањ, Рашка, Рековац, Сјеница, Црна Трава.

Девастирана подручја (степен развијености испод 50% републичког просека):

Бабушница, Бела Паланка, Бојник, Босилеград, Бујановац, Владичин Хан, Голубац, Житорађа, Куршумлија, Лебане, Мали Зворник, Медвеђа, Мерошина, Прешево, Пријеполје, Сврљиг, Сурдулица, Т

Да наведемо и **1. групу** коју чини 20 јединица локалне самоуправе чији је степен развијености изнад републичког просека: 1) Бачка Паланка; 2) Београд; 3) Беочин; 4) Бор; 5) Ваљево; 6) Врбас; 7) Вршац;

8) Кањижа; 9) Крагујевац; 10) Лајковац; 11) Ниш; 12) Нови Сад; 13) Панчево; 14) Пећинци; 15) Пожаревац; 16) Сента; 17) Стара Пазова; 18) Суботица; 19) Ужице; 20) Чачак.

Подразумева се да се за бодовање учесника за сваки јавни позив мора узети актуелна подела по групама. Према овом критеријуму се може остварити до **5** бодова, а они се распоређују на следећи начин:

Производња лоцирана у девастираним подручјима:	5 бодова
Производња лоцирана у 4. групи општина:	4 бода
Производња лоцирана у 3. групи општина:	3 бода
Производња лоцирана у 2. групи општина:	2 бода

6. Дужина претходне сарадње

Ово је критеријум који није био предлаган ни анализиран у спроведеној анкети, али се на предлог великог броја учесника пројекта наметнуо као врло важан тако да га предлагемо за систем бодовања. Он може максимално да допринесе са **5** бодова.

По овом критеријуму бодови се овако распоређују:

20 и више година сарадње:	5 бодова
од 15 до 19 година сарадње:	4 бода
од 10 до 14 година сарадње:	3 бода
од 5 до 9 година сарадње:	2 бода
од 3 до 4 године сарадње:	1 бод
До 3 године сарадње:	0 бодова

7. Просечна нето зарада у предузећу

Ово је критеријум који такође није био обрађен у спроведеној анкети, али се на предлог чланова пројектног тима наметнуо као врло важан. Наиме, опште је познато да су примања запослених у предузећима која се баве прерадом дрвета деценијама међу најнижима. Наведена чињеница довела је до ситуације да се млади људи ретко опредељују за ову професију, што све више доводи до недостатка квалитетног кадра. Са друге стране, пошто је реч о нискоакумулативној производњи, одређени број предузећа исплаћује раднике по тренутним тржишним условима, али пријављује доприносе на минимални лични доходак.

Сматрамо да се жељени напредак било које струке, па ни дрвне индустрије у целини, неће остварити без значајног повећања плата и привлачења квалитетног кадра у ову струку, као ни без увођења примања у легалне токове. Осим тога, лични дохоци у великој мери одсликавају и ниво технолошке развијености предузећа, као и квалитет и цену производа који се праве, а то су фактори које сматрамо важним, али их нисмо увели као критеријуме за бодовање. Имајући све наведено у виду, овом критеријуму смо доделили **10** бодова, који се распоређују на следећи начин:

Просечна нето зарада је изнад републичког просека:	10 бодова
Просечна нето зарада је од 80 до 100% републичког просека:	7 бодова
Просечна нето зарада је од 60% до 80% републичког просека:	4 бода
Просечна нето зарада је испод 60% републичког просека:	0 бодова

5.1.2 Критеријуми за расподелу просторног дрвета

Критеријуми који се бодују приликом рангирања предузећа која потражују просторно (огревно) дрво готово да се не разликују у односу на приказане критеријуме за техничко дрво. Разлика се читава у другачијем распореду бодова по критеријумима, што је последица мањег утицаја (и нивоа) финализације који је присутан у овом сегменту коришћења сировине. Осим тога, за 3. групу финализације (трговце и предузећа која се баве експлоатацијом шума) не захтевају се сопствени капацитети, односно стоваришта, док се због мале додате вредности, учешће извоза у укупном приходу предузећа не сматра предношћу, већ маном, па се из тог разлога и не бодује. Распоред и број бодова по преосталим критеријумима изгледа овако:

1. Степен финализације сировине (50 бодова);
2. Број запослених производних радника (10 бодова);
3. Поштовање претходно уговорених обавеза (10 бодова);
4. Степен развијености општине у којој се налази производни погон (10 бодова);
5. Дужина претходне сарадње (10 бодова);
6. Просечна нето зарада у предузећу (10 бодова)

1. Степен финализације сировине

Пре расподеле сировине, држава, у сарадњи са ЈП и НП, дефинише листу повлашћених потрошача (системи за грејање, различите организације и удружења, војска, грађани...) и њима се сировина додељује као приоритетима. Потом, као и код техничког дрвета, предузећа се разврставају по групама, али нема повлашћених и сви конкуришу за количине које су им потребне. Принцип је као и код техничког дрвета, а распоред бодова приказан је у табели 11.

Табела 11: Начин бодовања предузећа по нивоу финализације

		
Степен финализације	Број бодова	
ГРУПА 3. Домаћи трговци огревним дрветом, предузећа за експлоатацију шума	10	
ГРУПА 2. Произвођачи дрвних горива и енергије од купљене дрвне сировине (пелет, брикет, дрвна сечка, дрвни угаљ, когенерације и сл.)	Дрвна сечка, дрвни угаљ и когенерације	15
	Пелет, брикет	20
ГРУПА 1. Произвођачи плоча од уситњеног дрвета (сирове и оплемењене иверице и влакнатице)	40	
	Документована сарадња са домаћим произвођачима намештаја	+10

2. Број запослених производних радника

Предложених 10 бодова по овом критеријуму расподељује се на следећи начин:

Мање од 5 радника:	3 бода
Од 5 до 9 радника:	4 бода
Од 10 до 29 радника:	6 бодова
Од 30 до 49 радника:	8 бодова
50 и више радника:	10 бодова

3. Поштовање претходно уговорених обавеза

Као и код техничког дрвета, може се добити или 10 бодова за испуњене обавезе или 0 бодова, ако се први пут конкурише. И у овој категорији постоји могућност да се оправда одређена неусаглашеност са уговором, у случају оправданих разлога.

4. Степен развијености општине у којој се налази производни погон

По већ описаном принципу, бодови се распоређују на следећи начин:

Производња лоцирана у девастираним подручјима :	10 бодова
Производња лоцирана у 4. групи општина:	8 бодова
Производња лоцирана у 3. групи општина:	6 бодова
Производња лоцирана у 2. групи општина:	4 бода

5. Дужина претходне сарадње између продавца и произвођача

више од 15 година сарадње:	10 бодова
од 10 до 15 година сарадње:	7 бодова
од 5 до 9 година сарадње:	4 бода
од 1 до 4 године сарадње:	2 бода

6. Просечна нето зарада у предузећу

По овом критеријуму, бодови се распоређују на следећи начин:

Просечна нето зарада је изнад републичког просека:	10 бодова
Просечна нето зарада је од 80 до 100% републичког просека:	7 бодова
Просечна нето зарада је од 60% до 80% републичког просека:	4 бода
Просечна нето зарада је испод 60% републичког просека:	0 бодова

5.2 Индикатори за расподелу дрвета из државних шума

Индикатори су показатељи који указују на испуњеност појединих критеријума. Потребно их је јасно дефинисати, како би се одредило у којој мери предузеће које конкурише за сировину задовољава прописане критеријуме, као и колико бодова по сваком од њих може добити. Имајући у виду да нисмо у могућности да предвидимо људске и техничке капацитете којима ће јавна предузећа располагати при оцењивању и бодовању захтева купаца, као ни у контролисању процеса расподеле сировине из државних шума, заједно са Управом за шуме, одлучили смо се да предвидимо већи број индикатора за поједине критеријуме, а да Управа за шуме (самостално или у сарадњи са ЈП и НП) у складу са усвојеним механизмом контроле, одабере оне индикаторе за које сматра да највише одговарају. У нашем предлогу, у случајевима када су понуђене две опције, по правилу је опција 1. једноставније решење, најчешће уз потписану и оверену изјаву, док је опција 2. поузданија и потпунија, уз приложене конкретне доказе и документе.

Дакле, у случају да у процесима обраде и контроле конкурсног материјала учествује већи број људи, за индикаторе се може захтевати комплетна документација (оверене копије власничких листова, пописне листе, фактуре, изводи рачуна, потврде пореске управе и сл.). Са друге стране, ако се поступак конкурисања и оцене жели поједноставити, индикатори се могу потврђивати изјавама и потврдама одговорних лица, датим под пуном одговорношћу, али се у том случају морају установити механизми контроле, као и санкције за случај давања лажних података.

У наставку ће, према усвојеним критеријумима, бити приказани индикатори за њихову оцену.

Поседовање сопствених или капацитета у вишегодишњем закупу

Већ је наведено да учешће на конкурс за сировину из државних шума треба ограничити само на предузећа која **поседују сопствене (или имају у дугорочном закупу) капацитете**. Изузетак су, код просторног дрвета, трговци и предузећа која се баве експлоатацијом шума. Докази које треба поднети су:

- **Регистрација предузећа**, из које се може утврдити да је предузеће регистровано за прераду дрвета и (евентуално) за производњу намештаја или трговину огревним дрветом;
- **Доказ о власништву (закупу) за погоне и опрему:**
  - Опција 1: Изјава о поседовању (дугорочном закупу) погона, са јасно наведеним машинама које се налазе у погону;
  - Опција 2: Власнички листови за земљиште и производне погоне (доказ за постојање погона), пописне листе за опрему, машине и уређаје (доказ за постојање технологије), као и (опционо) уговор о вишегодишњем закупу;

У каснијим фазама примене система расподеле сировине, требало би увести и Решење о минималним техничким условима и Употребну дозволу. Ови документи се већ захтевају у земљама окружења.

Захтевана количина сировине није већа од капацитета погона

Имајући у виду да су у Републици Србији укупни капацитети погона примарне прераде дрвета предимензионисани у односу на расположиву количину сировине из домаћих шума, по правилу ове сировине нема довољно за све произвођаче. Из тог разлога су јавна предузећа принуђена да

додељују мање количине обловине него што су потребе предузећа која за њу конкуришу. Знајући то, поједини привредни субјекти увећавају своје стварне потребе и на тај начин рачунају да, након умањења количине, могу преузети сву потребну сировину. Како би се спречила појава увећаних захтева, сматрамо да је потребно увести индикаторе за оцену капацитета примарне прераде за сва предузећа. Докази које треба приложити у сврху доказивања потребне количине обловине били би:

- **Количина произведених готових производа у првих 9 месеци текуће године.** Ова количина може се доказати:
  - Опција 1: Потврдом (изјавом) о произведеним количинама, по врстама производа;
  - Опција 2: Рачунима – фактурама о продатим готовим производима;
- **Нормативи предузећа о потребној количини обловине по јединици производа.**

Из количине произведених готових производа и приложених норматива се може израчунати потребна годишња количина трупца. Захтевана количина трупца може бити једнака израчунатој или мања од ње (у случају да се сировина набавља и из приватних шума или из увоза).

За додатну контролу пријављеног капацитета постоји неколико могућности:

- Опција 1: количина произведених готових производа може се, помоћу табеле искоришћења (табела 12), прерачунати на потребну количину трупца. Како су у наведеној табели коришћене нешто ниже вредности искоришћења од просечних, већа захтевана количина у односу на овако добијену, указује на могућу манипулацију;
- Опција 2: Иако постоје значајне разлике у капацитетима код савремене и застареле технологије, на производност примарне пиланске машине, ако је у питању трачна пила трупчара, у великој мери утиче пречник точка машине. Оквирни годишњи капацитети, ако се ради у једној смени, могли би се утврдити на следећи начин:
  - Ако је пречник точка мањи од 1.300 mm, оквирни капацитет машине је око 4.000 m³/годишње;
  - Ако је пречник точка од 1.300 до 1.400 mm, оквирни капацитет машине је око 5.000 m³/годишње;
  - Ако је пречник точка већи од 1.400 mm, оквирни капацитет машине је око 6.000 m³/годишње;

У случају већег броја смена, усвојену количину треба помножити са бројем смена. Такође, када се на линији пиланске прераде осим трачне пиле трупчаре налази и растружна трачна пила, капацитет треба увећати за 1.000 m³/годишње у једној смени. Податке о машинама и пречнику точка треба преузети из доказа о власништву (закупу) за погоне и опрему (тачка 1 у овом поглављу).

- Осим индикатора капацитета које смо већ предвидели (количина производа и пречник точка ТП), треба размислити о увођењу додатног ограничења, по раднику или радном месту у погону примарне прераде:
  - Опција 1: 500 m³/годишње по производном раднику за лишћаре и 600 m³/годишње по производном раднику за четинаре

Податке о броју производних радника прилажу предузећа која конкуришу за сировину, а начин ће бити образложен у оквиру индикатора за критеријум „број производних радника у предузећу“.

- Опција 2: По појединим радним местима признаје се одређени број радника.
  - Трачна пила трупчара – 2 радника,
  - Растружна трачна пила – 2 радника,
  - Форајзер – 1 радник,
  - Груба кратилица – 1 радник,
  - Аутоматски (или вишелисни) циркулар – 2 радника,
  - Фина кратилица 1 радник,
  - Машине за прераду фриза – по 1 радник,

Потребно је сабрати број радника по пријављеним радним местима и помножити га са нормативом по радном месту: за лишћаре 600 m³/годишње, а за четинаре 700 m³/годишње.

Нормативи су овде нешто већи у односу на опцију 1. јер се не рачунају транспортни радници, као ни манипулатори на стовариштима, који се у претходно приказаној опцији рачунају. Такође, добијена количина је поузданија јер је, нарочито када се бодују предузећа која се баве већим бројем делатности, једноставније утврдити потребан број радника преко постојећих машина него из изјава о томе колико радника ради у овој, а колико у оној радној јединици.

Предузећу које је увело савремену технологију и чија је производност већа у односу на израчунату преко приказаних начина провере, треба омогућити снимање производности. Снимање би, о трошку наведеног предузећа, урадила компетентна комисија (коју би именovalo ЈП или Управа за шуме) и наведени капацитет би се могао признавати у свим јавним предузећима и у наредним годинама.

Такође, треба напоменути да се поменути начини процене капацитета могу користити код нових произвођача, који немају претходну производњу.

Поштовање претходно уговорених обавеза

Индикатори за овај критеријум су:

- **Исплаћене су све преузете количине обловине.** Документација која се прилаже је:
  - Опција 1: Не прилаже се ништа, ЈП контролише из своје базе података;
  - Опција 2: Уговор за претходну годину и фактуре – рачуни или банковни изводи за уплаћену обловину.
- **Преузете су све уговорене, а понуђене количине обловине,** осим у случају оправданих околности, које оцењује комисија коју формира јавно предузеће (или Управа за шуме). Документација која се прилаже је:
  - Опција 1: Не прилаже се ништа, ЈП контролише из своје базе података;
  - Опција 2: Уговор за претходну годину и фактуре – рачуни или банковни изводи за преузету обловину;
  - Докази о разлозима за непреузимање уговорене количине обловине.

Степен финализације дрвета

Индикатори степена финализације дрвета били би:

- **Доказ о власништву (закупу) за погоне и опрему.** Прилаже се:
  - Опција 1: Изјава о поседовању (дугорочном закупу) погона различитих нивоа прераде, са јасно наведеним машинама које се налазе у погону;
  - Опција 2: Власнички листови за земљиште и производне погоне (доказ за постојање погона) и пописне листе за опрему, машине и уређаје (доказ за постојање технологије);

- **Количина произведених готових производа у првих 9 месеци текуће године.** Ова количина може се доказати:
  - Опција 1: Потврдом (изјавом) о произведеним количинама (по врстама производа);
  - Опција 2: Рачунима – фактурама о продатим готовим производима;

- **Сарадња са произвођачима из полупроизвода или финалних производа који су регистровани у Републици Србији.** Документација која се прилаже је:
  - Уговори о пословној сарадњи (ако их има);
  - Докази о испоруци робе
    - Опција 1: копије фактура;
    - Опција 2: копије отпремница;
  - Изјава купца да се испоручена роба користи у сопственим погонима и да није намењена даљој продаји.

Контрола Управе за шуме повремено се мора спровести и у предузећима произвођачима полупроизвода или готових производа који су преузели робу која је предмет овог индикатора. Циљ контроле је да се (преко норматива за готове производе из табеле 12) провери да ли су искористили на овај начин преузету грађу за своје производе. Тако би се отклонила могућност манипулације и извоза пиланских производа преко ових предузећа.

Број запослених производних радника

Индикатор за овај критеријум је:

- **Просечан број запослених производних радника у првих 9 месеци текуће године.** Прилаже се:
  - Извод из базе Централног регистра обавезног социјалног осигурања (CROSO.gov.rs)
  - Изјава колико од укупног броја пријављених људи ради у оквиру технолошких процеса прераде масивног дрвета. Ова изјава уводи се из потребе да се раздвоје производни радници од радника из других делатности у сложеним предузећима.

Учешће извоза у укупном приходу предузећа

Учешће извоза бодује се само за техничку обловину. Индикатор за овај критеријум је:

- **Предузеће је извозник**, а документација која се прилаже је:
  - Опција 1: Изјава о учешћу извоза у укупном приходу за првих 9 месеци текуће године
  - Опција 2: Изводи из конта укупног прихода и конта извоза роба за првих 9 месеци текуће године

Географска припадност и степен развијености општине у којој се налази производни погон

Индикатор за овај критеријум је:

- Позиција **производног** погона

Документација је већ образложена у оквиру подношења доказа о власништву (закупу) за погоне и опрему и састоји се од:

- Опција 1: Изјава о поседовању (дугорочном закупу) погона примарне прераде;
- Опција 2: Власничких листова за земљиште и производне погоне;

Дужина претходне сарадње

Индикатор за овај критеријум је:

- **Укупан број година сарадње у којима је купац измирио све обавезе на време**. Оцењује се на основу:
  - Опција 1: Изјаве купца и провере у бази података ЈП;
  - Опција 2: Уговора из претходних година.

Просечна нето зарада у предузећу

Индикатор за овај критеријум је:

- **Просечна нето зарада у првих 9 месеци текуће године**. Доказује се:
  - Опција 1:
    - Потврда о висини просечне зараде у предузећу, потписана од стране финансијског директора или књиговође и заступника (одговорног лица) предузећа.
  - Опција 2:
    - Извод из базе Централног регистра обавезног социјалног осигурања (CROSO.gov.rs);
    - Потврда о уплаћеним зарадама потписана од стране финансијског директора или књиговође и заступника (одговорног лица) предузећа.

5.3 Формирање ранг листе и расподела дрвета из државних шума

По завршеном бодовању предузећа сировина се распоређује у складу са захтеваном количином и освојеним бројем бодова. Формула по којој се израчунава додељена количина је:

$$V_i = V_{uk} \frac{n_{bod(i)}}{\sum_j^n n_{bod(j)} \cdot V_{t(j)}} \cdot V_{t(i)} \text{ [m}^3\text{]}$$

Где је: V_i – количина трупаца коју добија предузеће [m³];

V_{uk} – укупна расположива количина трупаца [m³];

$n_{bod(i)}$ – број бодова које је сакупило предузеће у систему расподеле;

$V_{t(i)}$ – количина трупаца коју је предузеће тражило [m³];

$\sum_j^n n_{bod(j)}$ – сума производа броја бодова и тражених количина сваког предузећа које је конкурисало:

$$\sum_j^n n_{bod(j)} \cdot V_{t(j)} = n_{bod(1)} \cdot V_{t(1)} + n_{bod(2)} \cdot V_{t(2)} + \dots + n_{bod(n)} \cdot V_{t(n)}$$

Колико ће које предузеће у приказаном систему расподеле добити сировине зависи првенствено од тога у којој мери укупни захтеви за сировином премашују понуду исте. Наравно, ако су захтеви нижи од понуде, систем се не мора ни примењивати, свако предузеће добиће оно што је тражило.

У намери да се систем тестира, као и да се анализирају могући сценарији по којима ће се вршити расподела, израђен је компјутерски модел за расподелу сировине. Убачени су потребни реални подаци о захтеваним количинама и броју бодова, са равномерним учешћем великих и малих захтева, као и различитом расподелом бодова у реалном опсегу од око 35 до 95. При томе, треба нагласити да приказана формула дели сировину пропорционално добијеним бодовима, а у складу са поднетим (и индикаторима потврђеним) захтевима. Прорачун се мора урадити у више итерација и због тога се препоручује да то ради рачунар. Наиме, у случају мање разлике између захтеване и расположиве сировине (нпр. 10%), један број најбоље пласираних предузећа по наведеној формули добија веће количине сировине него што је тражило. Програм им изједначава добијену количину са захтеваном, а укупан вишак који тада настаје, у другој итерацији распоређује на преостала предузећа, по истом принципу. Ако и тада неко од преосталих боље пласираних добије више од захтеване количине, ради се наредна итерација, док се сва сировине не распореди купцима.

Симулације показују да ће у случају разлика између захтеваних и расположивих количина трупаца, од око 10%, велики број предузећа добити сву тражену количину, а нико не би добио мање од 50%. Наравно, како се разлика између наведених количина повећава, тако је све мањи број оних који добијају све, а већи број оних који не добијају ни пола. Треба свакако нагласити да по овој формули не постоји случај да неко предузеће не добије ништа од тражене количине, односно да се нађе испод „црте“ и испадне из расподеле.

6 Предлог процедуре за расподелу сировине

У случају да се предложени систем расподеле усвоји, потребно је прописати и комплетну процедуру за његову реализацију. Процедура би могла да започне расписивањем јавног позива за расподелу расположиве сировине, а препоручује се да то буде у јавним гласилима, али и на сајту сваког од предузећа. У оквиру јавног позива, који треба да се распише најбоље 1. децембра текуће године за следећу годину, Јавна предузећа за газдовање шумама, Национални паркови и остали продавци дрвета из државних шума треба да наведу укупну расположиву годишњу количину техничког дрвета по врстама дрвета коју намеравају продати склапањем годишњих уговора у наредној години путем сукцесивне испоруке или на неки други начин. Ове количине треба да буду усклађене са годишњим оперативним плановима за наредну годину. У оквиру јавног позива, чије трајање треба да буде најмање 2 седмице, треба да се приложи унифицирани празан Захтев у електронској форми који ће се разликовати само по заглављима у које ће се стављати логои и генералије ЈП или НП. Остале опште услове Позива треба да пропише УШ и/или ЈП.

На такав јавни позив могу да се јаве:

а) Домаћи дрвопрерађивачи који су већ конкурисали и они који по први пут конкуришу под условом да и једни и други поседују сопствене капацитете за примарну прераду дрвета (пилану или погон за израду љуштеног фурнира), или имају уговоре о вишегодишњем закупу таквих погона;

б) Произвођачи плоча, брикета, пелета, дрвеног угља и сл., предузећа или предузетници регистровани за експлоатацију шума, као и трговци огревним дрветом.

в) Остала правна лица, само за вишак сировине коју им додељује јавно предузеће по интерним критеријумима;

Као основ за сврставање у одређену групу, предузећа треба да при конкурисању попуне Захтев и уз њега приложе потребна документа тј. доказе. Захтев се подноси за сваку врсту дрвета посебно, за техничко дрво, а за просторно дрво само један. Такође, уколико предузеће има већи број производних погона за примарну прераду дрвета на различитим местима, за сваки погон подноси посебан Захтев. Исти Захтев се не може подносити на адресе различитих ЈП или НП.

Сматрамо да Захтев не треба да буде превише компликован, али мора да буде довољно информативан и да обухвати све неопходне податке потребне за бодовање и рангирање предузећа, тј. да јасно обухвати све критеријуме које смо предложили у овом систему. Односно, *potpisan i overen* Захтев мислимо да треба да буде кључни правни документ на основу кога ће се обављати рангирање и подела сировине. Због тога он садржи одредницу везану за кривичну и материјалну одговорност онога ко га подноси и потписује.

Држећи се овога, предлагемо да се Захтев састоји од две странице (може се штампати обострано), једне која се у потпуности односи на критеријум степена финализације и друге која је једним делом повезана са овим критеријумом а другим делом са осталим критеријумима.

Дакле, предузећа која конкуришу за техничку обловину треба да у једном делу Захтева заокруже ону групу којој припадају према нивоу финализације, као и да означе технолошке целине или технолошке операције које поседују или изводе у својим погонима унутар те групе.

Захтев треба да садржи и други део (код штампања он може да буде прва страница) који употпуњава претходно поменути али обухвата и податке који су везани за све друге критеријуме.

У Захтеву се морају налазити сви неопходни подаци за лаку расподелу сировине. Осим генералија о предузећу (Име, ПИБ, Локација, Власник – овлашћено лице и сл.), потребно је навести број радника (укупни и у примарној преради – у производњи), просечну нето зараду, учешће извоза, број година сарадње, да ли је нови или стари купац и сл.

У Захтев се уписују и просечни нормативи за производе, односно просечна количина производа изражена у *коадима*, m^2 или m^3 по m^3 трупца из којих се израђују. Значи, овде се приказују основни подаци о програму производње предузећа за првих 9 месеци текуће године. Та количина се увећава за 25% и упоређује се са траженом количином сировине за целу наредну годину. Да би се спречила злоупотреба ових података, нормативе треба проверавати и путем табеле процентуалног искоришћења сировине за различите врсте дрвета и различите врсте производа, која се прилаже у наставку (Табела 12).

Могући изглед Захтева за техничку обловину и за просторно дрво приказан је у наставку.

ЗАХТЕВ* за ТЕХНИЧКУ ОБЛОВИНУ за _____ годину ЈП _____

Назив предузећа							
ПИБ							
МБ							
Седиште предузећа							
Овлашћено(а) лице(а)							
Седиште(а) производног(их) погона							
Да ли сте стари или нови купац?	Стари ☐			Нови ☐			
Број производних радника који учествују у преради масивног дрвета							
% извоза у укупном приходу предузећа							
Просечна нето зарада у односу на републички просек (%)							
Имате ли документовану сарадњу са предузећима из Групе 1. Или 2.	Да ☐			Не ☐			
Дужина досадашње сарадње са ЈП	_____ година						
Захтевана количина трупца (m³/год):							
Врста дрвета	Квалитет						Укупно
	Ф	Л	К	І	ІІ	ІІІ	
Наведите програм производње и количине произведене у првих 9 месеци т.г. које вас квалификују за захтевану количину трупца (према групама):							
Група 1:							
Назив производа:	Јед. мере	Количина	Просечни норматив (ком, m ² , m ³ /m ³ трупца)				
Група 2:							
Назив производа:	Јед. мере	Количина	Просечни норматив (ком, m ² , m ³ /m ³ трупца)				
Група 3:							
Назив производа:	Јед. мере	Количина	Просечни норматив (ком, m ² , m ³ /m ³ трупца)				
НАПОМЕНА (КОМЕНТАР):							

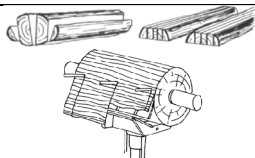

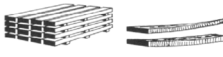

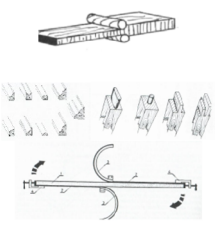
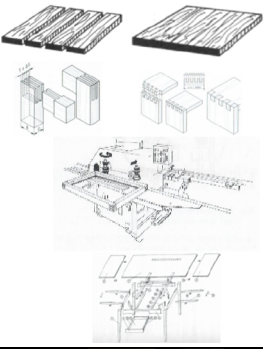

*Под материјалном и кривичном одговорношћу изјављујем да су сви наведени подаци тачни и да за исте количине сировине нисмо конкурисали код других Јавних шумарских предузећа у Републици Србији нити код Националних парков.

У _____
Датум _____ 20__

Печат и потпис овлашћеног лица

_____

		
Заокружити групу производа које Предузеће производи	Заокружити све технолошке операције (целине) које предузеће изводи (има) у сопственим погонима	
<p>ГРУПА 3.</p> <p>Производи примарне прераде дрвета</p> <p>(трупци; сирова, сува и парена резана грађа; елементи за намештај, сирови и суви љштени фурнир и сл.)</p> <p style="text-align: center;">○</p>	Производња сирове резане грађе и/или љуштеног фурнира (Пилана, фурнирница) ○	
	Производња грубих обрадака-елемената (Кројачница) ○	
	Парење дрвета (Парионица) ○	
	Сушење дрвета (Сушара) ○	
	Термотретман ○	
<p>ГРУПА 2.</p> <p>Полупроизводи</p> <p>(Производи обрађени делимично или потпуно у машинском одељењу, без површинске обраде: рендисана грађа; палете; класични и финиширани паркет; бродски под; декинг; ламперија; плоче од масивног дрвета; шперплоча; савијени елементи; фронтони; типлови; отпресци; латофлекс летвице; гајбице за амбалажу; ЦЛТ; ЛВЛ; Ламелирани лепљени носачи; равне или профилисане лајсне; рамови и корпуси од масивног дрвета; нефиниширани намештај; и сл.)</p> <p style="text-align: center;">○</p>	Димензионисање и коначна обрада детља (рендисање, профилисање, савијање, стругање, израда елемената везе и сл.) ○	
	Процеси спајања и димензионисање и коначна обрада састава (лепљење по дужини, ширини, дебљини; спајање делова у рамове, спајање делова у корпусе и сл.) ○	
<p>ГРУПА 1.</p> <p>Финални производи</p> <p>(Производи који су потпуно машински и површински обрађени, упаковани, отпремљени и/или уграђени: намештај од масивног дрвета-столови, столице, комоде; грађевинска столарија: масивна врата, прозори; погребни ковчези и сл.)</p> <p style="text-align: center;">○</p>	Припрема подлоге за површинску обраду (брушење, гитовање и сл.) ○	
	Површинска обрада (уљење, бајцовање, лакирање, бојење, сушење, међуфазно брушење и сл.) ○	
	Паковање, складиштење, отпрема и/или уградња ○	

ЗАХТЕВ* за ПРОСТОРНО ДРВО за _____ годину

ЈП _____

Назив предузећа	
ПИБ	
МБ	
Седиште предузећа	
Овлашћено(а) лице(а)	
Седиште(а) производног(их) погона	
Да ли сте стари или нови купац?	Стари ☐ Нови ☐
Број производних радника који учествују у преради масивног дрвета	
Просечна нето зарада у односу на републички просек (%)	
Имате ли документовану сарадњу са домаћим произвођачима намештаја	Да ☐ Не ☐
Дужина досадашње сарадње са ЈП	_____ година

Захтевана количина просторног дрвета (m³/год):

Врста дрвета	Количина (m ³ /год)	Укупно

Наведите програм производње и количине произведене у првих 9 месеци т.г. које вас квалификују за захтевану количину просторног дрвета (према групама):

Група 1:

Назив производа:	Јед. мере	Количина	Просечни норматив (t, ком, m ² , m ³ /m ³ сировине)

Група 2:

Назив производа:	Јед. мере	Количина	Просечни норматив (t, ком, m ² , m ³ /m ³ сировине)

Група 3:

Назив производа:	Јед. мере	Количина	Просечни норматив (t, ком, m ² , m ³ /m ³ сировине)

НАПОМЕНА (КОМЕНТАР):

*Под материјалним и кривичном одговорношћу изјављујем да су сви наведени подаци тачни и да за исте количине сировине нисмо конкурисали код других Јавних шумарских предузећа у Републици Србији нити код Националних парков.

У _____
Датум _____ 20__

Печат и потпис овлашћеног лица
_____

		
Заокружити групу производа које Предузеће производи	Заокружити све технолошке операције (целине) које предузеће изводи (има) у сопственим погонима	
ГРУПА 3. Домаћи трговци огревним дрветом, предузећа за експлоатацију шума ☐	Трговци ☐	
	Предузећа за експлоатацију шума ☐	
ГРУПА 2. Произвођачи дрвних горива и енергије од купљене дрвне сировине (пелет, брикет, дрвна сечка, дрвни угаљ, когенерације и сл.) ☐	Дрвна сечка, дрвни угаљ и когенерације ☐	
	Пелет, брикет ☐	
ГРУПА 1. Произвођачи плоча од уситњеног дрвета (сирове и оплемењене иверице и влакнатице) ☐	Иверице ☐	
	Влакнатице ☐	

Табела 12. Процена искоришћења (запремина производа у односу на полазну запремину трупца, у %) по групама производа

Група производа	Врста прераде	Назив полупроизвода/производа	Искоришћење (%)			
			Буква	Храст	Топола	Смрча/јела
Група 3 Производи примарне прераде дрвета	Резање трупца	Булови	65	68	68	70
		Резана грађа неокрајчена	62	63	65	67
		Фурнир резани (ламела) сирова	17	17	-	-
		Фурнир (љуштени) сирови	57	-	57	-
	Сирови производи са дефинисаном геометријом	Сирова окрајчена резана грађа	56	57	58	62
		Елементи и попруге (сирови)	36	36	-	37
		Дужице за бурад (сирове)	-	29	-	-
		Железнички прагови (сирови)	35	36	-	-
		Дрвени цреп ``Шиндра``	-	-	-	40
		Остала амбалажа (сирова)	38	40	40	-
	Суви, парени, термотретирани или импрегнисани производи	Сува неокрајчена резана грађа	55	56	59	62
		Сува окрајчена резана грађа	49	50	53	57
		Елементи и попруге (суве)	32	32	-	34
		Термотретирана окрајчена резана грађа	45	46	-	53
		Термотретирани елементи	29	29	-	32
		Стубови за водове (импрегнисани)	-	-	-	75
	Рендисани, брушени производи, или једноставни склопови	Елементи и попруге (суви, блањани и брушени)	28	28	-	32
		Остала амбалажа (сува)	35	36	36	35
	Фурнири сечени или љуштени, пиљене ламеле, или једноставни суви склопови	Фурнир (сечени)	49	39	42	-
		Фурнир (љуштени) суви	43	-	43	-
		Резана ламела (сува, калибрисана)	-	25	-	-
		Фурнирска амбалажа (поднице и гајбице)	40	-	40	-
	Прерада просторног дрвета	Плоче од уситњеног дрвета	70	65	40	43
		Пелет	61	56	38	41

Табела 12. Процена искоришћења (запремина производа у односу на полазну запремину трупца, у %) по групама производа - наставак

Група производа	Врста прераде	Назив полупроизвода/производа	Искоришћење (%)			
			Буква	Храст	Топола	Смрча/јела
Група 2 Полупроизводи од масивног дрвета	Лепљене плоче на бази фурнира, масивног дрвета и једноставни лепљени склопови	Ламперија	-	-	-	30
		Паркет од масивног дрвета	26	26	-	-
		Масивни паркет (површински обрађен)	26	26	-	-
		Бродски под	-	24	-	26
		Термотретирани декинг	-	23	-	-
		Готови импрегнисани прагови	32	-	-	-
		Сува палета	33	-	33	33
		Дрвна галантерија и сувенири	17	19	-	13
		Бурад	-	24	-	-
		Фурнирска плоча (шперплоча)	38	-	41	-
		Столарске плоче (панел)	-	-	35	35
		Фурнирски отпресци	51	-	54	-
		Лепљене плоче од масивног дрвета (ширинске)	23	23	-	25
		Лепљене плоче од масивног дрвета (фингер-јоинт)	29	29	-	31
		Средњица за вишеслојни паркет и столарску плочу	-	-	20	20
		Грађевинска столарија (шперована врата)	35	35	-	35
		Трослојни паркет	14	14	-	14
		Вишеслојни паркет	14	14	-	14
		ЦЛТ	-	-	-	48
		Ламелирано лепљено дрво	-	-	-	32

Табела 12. Процена искоришћења (запремина производа у односу на полазну запремину трупца, у %) по групама производа - наставак

Група производа	Врста прераде	Назив полупроизвода/производа	Искоришћење (%)			
			Буква	Храст	Топола	Смрча/јела
Група 1 Финални производи од масивног дрвета	Готови производи од масивног дрвета	Склопови и делови намештаја	18	18	18	18
		Грађевинска столарија – масивна врата	16	16	-	16
		Грађевинска столарија – прозори	-	17	-	20
		Монтажна дрвена кућа	-	-	-	22
		Ковчези од масивног дрвета	18	20	18	20
		Вртне гарнитуре	22	22	-	22
		Фронтони за намештај (површински обрађено)	18	18	-	18

* Искоришћења приказана у табелама су оквирне предности. Могу се толерисати одступања од $\pm 2\%$ (у апсолутном износу).

Након истека рока јавног позива и предаје свих Захтева, и прилога (доказа) који иду уз њих, Комисија, коју формира ЈП и НП, врши бодовање и рангирање предузећа, као и израчунавање додељене количине сировине. Сугестија је да један члан Комисије буде представник (инжењер) прераде дрвета кога ће ангажовати по Уговору о делу ЈП/НП, или ће га делегирати УШ, или ће га делегирати удружење дрвопрерађивача ПКС.

Спискови пријављених предузећа са траженим количинама и техничког и огревног дрвета треба да буду јавно објављени на сајтовима ЈП/НП.

Ранг листе са освојеним бројем бодова и додељеним количинама дрвета такође треба да буду јавно објављене на веб страницама ЈП/НП и архивирани у јавну архиву.

7 Контрола процедуре

Предлог је да се, пре свега унутар Управе за шуме, формира инспекторат за контролу спровођења целокупне процедуре расподеле сировине из државних шума Републике Србије. Њега би чинили инспектори са врло широким овлашћењима који би имали право да проверавају сву документацију и чињенице и код продаваца и код купаца ове сировине. Део ових инспектора треба да има економско образовање, а део шумарско и дрвопрерађивачко, нивоа VII1

Такође, предузећа која конкуришу за државну сировину би приликом конкурисања морала да приложе и Изјаву којом унапред дозвољавају инспекцији ЈП/НП, у било које време, проверу тачности приложених докумената и начина коришћења одобрене количине сировине.

8 Закључак

Општи закључак је да је било крајње време да се уради овакав пројекат, односно да је држава већ одавно требала уредити ово подручје. Наиме, кога год смо посетили и са киме год смо разговарали, било да се ради о продавцима или купцима, делио је исто мишљење, а оно је садржано у томе да се ово подручје треба много јасније дефинисати и прецизније уредити. Само је један изузетак од овога става, а њега чини наше највеће ЈП чији менаџмент сматра да се то не треба чинити.

Током рада на овом пројекту смо се сусрели и разговарали са различитим људима, испричали су нам различите приче а већина њих је обично била повезана и са њиховим различитим интересима. Имали смо прилике да искусимо и врло негативне али и врло позитивне примере деловања и рада у пракси. Били смо у скоро свим крајевима Србије, сусрели смо се и са представницима малих и великих предузећа, чули смо и објективне и превише субјективне опсервације стања. Многи од њих су нам дали врло корисне сугестије а многи то нису учинили, јер се нису успели одвојити од претерано парцијалног и уског посматрања ситуације.

Уверили смо се у потпуности да је ово проблематика која је врло сложена и да је није нимало лако уредити на задовољство свих.

Ипак, убеђени смо да ће званично доношење општих и за све важећих мера и критеријума о расподели сировине из државних шума Републике Србије, што на основу ове студије треба да уради Радна група УШ, а формално да усвоји Влада РС, само по себи деловати антикорупцијски и антимонополски. Уколико се уз ово обезбеди и висок степен транспарентности у спровођењу тих мера, резултати ће бити значајно бољи.

Озбиљни пословни људи и озбиљна предузећа, којима је дрво основни репроматеријал, не желе ништа друго него да за свој новац добију сировину, у количини, квалитету и по цени коју су договорили и платили. Будући да то данас често није тако, надамо се да ће резултати овог пројекта помоћи Управи за шуме да у што краћем времену донесе пропис са обавезујућим и општеважећим критеријумима и индикаторима за расподелу сировине из државних (а надамо се и из приватних) шума, и да ће тај пропис успоставити ред у данашње прилично хаотично стање на тржишту домаће дрвне сировине. Уколико се то брзо не учини и не спроведе, нисмо сигурни да ће се контрола над тим токовима више уопште моћи повратити од стране државе. Сматрамо, наиме, да ће приватни интереси надвладати друштвене и државне, и да ће шума, као наш природни и национални ресурс од посебног значаја, у том случају највише трпети.

Уз доношење прописа о доношењу критеријума и индикатора за расподелу сировине, УШ треба да убрза активности и на пословима око информационог система везаног за ову област, као и на доношењу прописа око минималних техничких услова које треба да испуне погони за примарну прераду дрвета.

У Београду,
5.10.2020.

Прилог 1. Упитник

Предлог критеријума и индикатора расподеле дрвета из државних шума у Републици Србији

Поштоване колеге,

ова анкета је део истраживања које спроводи пројектни тим развојно истраживачког пројекта "Предлог критеријума и индикатора расподеле дрвета из државних шума у Републици Србији", са Катедре примарне прераде дрвета, Одсека за технологије дрвета - Универзитет у Београду, Шумарски факултет

Прва два питања анкете односе се на Вашу е-адресу и назив Вашег предузећа/организације. Ова питања нису обавезна, а ако их попуните подаци ће бити коришћени искључиво у сврхе пројекта, и неће бити доступне трећем лицу.

Ваш допринос је немерљивог значаја у прикупљању података о тренутном стању и могућем унапређењу расподеле дрвета из државних шума у Републици Србији.

Хвала на сарадњи и издвојеном времену!

1. Е-адреса

---

2. Назив предузећа/организације

---

3. Генерални утисак о постојећем систему снабдевања дрвном сировином из државних шума РС (1 врло лоше, 2 лоше, 3 ни добро – ни лоше, 4 добро, 5 врло добро)

						
	1	2	3	4	5	
Лоше	☐	☐	☐	☐	☐	Врло добро

4. Оцените следеће ставке постојећег система снабдевања сировином из државних шума РС оценама од 1 до 5 (1 врло лоше, 2 лоше, 3 ни добро – ни лоше, 4 добро, 5 врло добро)

					
	1	2	3	4	5
Одобрена количина сировине	☐	☐	☐	☐	☐
Поштовање уговорене количине	☐	☐	☐	☐	☐
Расположиви квалитет сировине	☐	☐	☐	☐	☐
Поштовање уговореног квалитета	☐	☐	☐	☐	☐

5. Од ког снабдевача највећим делом вршите набавку сировине из државних шума РС?

ЈП „Србијашуме“	☐
ЈП „Војводинашуме“	☐
Национални парк „Фрушка гора“	☐
Национални парк „Ђердап“	☐
Национални парк „Тара“	☐
Национални парк „Копаоник“	☐
Други извор сировине (навести)	☐

6. Колико је учешће сировине из приватних шума у вашој производњи? _____ %

7. Оцените процедуру уговарања куповине дрвета из државних шума РС (1 врло лоше, 2 лоше, 3 ни добро – ни лоше, 4 добро, 5 врло добро)

						
	1	2	3	4	5	
Лоше	☐	☐	☐	☐	☐	Врло добро

Место за Ваш коментар

8. Обележите у коју се групу/е, по степену финализације и врсти сировине, може сврстати Ваше предузеће:

ТЕХНИЧКО ДРВО

- намештај од масива (столови, столице, кревети, комоде...)
- фурнири, паркет и подне облоге (паркет, бродски под...)
- грађевинска столарија (прозори и врата)
- дрвене монтажне куће
- масивне плоче и елементи за израду намештаја од масива
- резана грађа (греде, даске, летве и слично)
- дрвена амбалажа (палете, гајбице и слично)
- трговци – куповина за даљу продају

ПРОСТОРНО - ОГРЕВНО ДРВО

- произвођачи плоча на бази дрвета (иверице, влакнатице и друго)
- произвођачи дрвог пелета и брикета
- трговци – куповина за даљу продају

9. Упишите која је Ваша годишња потреба за сировином, на основу постојећих прерађивачких капацитета?

	Пилански трупци	Фурнирски трупци	Огревно дрво
буква	_____ м ³	_____ м ³	_____ м ³
храст	_____ м ³	_____ м ³	_____ м ³
јасен	_____ м ³	_____ м ³	_____ м ³
топола	_____ м ³	_____ м ³	_____ м ³
јела/смрча	_____ м ³	_____ м ³	_____ м ³
бор	_____ м ³	_____ м ³	_____ м ³
<i>остале врсте</i>			
_____	_____ м ³	_____ м ³	_____ м ³
_____	_____ м ³	_____ м ³	_____ м ³

10. Оцените постојеће критеријуме расподеле дрвне сировине из државних шума РС

	неважно	делимично неважно	ни важно – ни неважно	важно	веома важно
купац мора имати инсталисане сопствене дрвопрерађивачке капацитете	☐	☐	☐	☐	☐
ниво финализације приликом прераде дрвета	☐	☐	☐	☐	☐
поштовање претходно уговорених обавеза	☐	☐	☐	☐	☐
учешће у лицитационим поступцима продаје трупаца	☐	☐	☐	☐	☐
географска припадност и степен развијености општине у којој се налази седиште купца	☐	☐	☐	☐	☐
погон за прераду са већим бројем запослених	☐	☐	☐	☐	☐

11. Оцените поштовање постојећих критеријума за расподелу дрвне сировине из државних шума РС

Не поштују се   Поштују се у потпуности

Место за ваш коментар

12. Оцените критеријуме расподеле дрвне сировине који се примењују у државама окружења

	неважно	делимично неважно	ни важно – ни неважно	важно	веома важно
Снага инсталираних машина у предузећу	☐	☐	☐	☐	☐
Укупна остварена добит предузећа (пријављени порез)	☐	☐	☐	☐	☐
Учешће извоза у укупној добити	☐	☐	☐	☐	☐
Удаљеност погона за прераду од извора сировине	☐	☐	☐	☐	☐
Процент искоришћења сировине	☐	☐	☐	☐	☐
Остварена цена производа у односу на просек у земљи	☐	☐	☐	☐	☐

Препоручите додатне критеријуме за расподелу сировине из државних шума РС:

13. Да ли би, по Вашем мишљењу, расподела сировине требало да буде транспарентна (објављивање уговора, резултата тендера на сајту и слично)

- ДА
- ДЕЛИМИЧНО
- НЕ

Још једном хвала на издвојеном времену.

Чланови пројектног тима

Прилог 2. Цене сировине у окружењу, по класама и врстама дрвета

<i>Храст лужњак</i> <i>Quercus robur L.</i>	F (50-59)	F2 (50-59)	L (40-49)	K ds ≥ 30	I (40-49)	II (40-49)	III (40-49)
ЈП Србијашуме	400,89	308,36	-	171,32	155,92	112,26	74,83
ЈП Војводинашуме	<u>388,98</u>	<u>299,19</u>	-	<u>190,27</u>	158,55	114,15	82,43
Словенски државни гоздови	391,48	294,84	-	-	199,84	137,59	95,00
ЈП "Македонски шуми"	-	-	-	-	<u>73,43</u>	<u>66,13</u>	<u>58,84</u>
ТД "Хрватске шуме"	<u>364,63</u>	<u>277,14</u>	-	-	<u>157,64</u>	<u>104,16</u>	<u>61,62</u>
<i>Храст китњак</i> <i>Quercus petraea L.</i>	F (50-59)	F2 (50-59)	L (40-49)	K ds ≥ 30	I (40-49)	II (40-49)	III (40-49)
ЈП Србијашуме	314,53	-	-	137,92	124,74	89,81	56,13
ЈП Војводинашуме	<u>284,01</u>	200,47	-	<u>135,77</u>	118,05	64,90	53,10
ЈП Национални парк "Тара"	119,65	105,11	-	-	71,01	55,36	49,24
ЈП Национални парк "Ђердап"	156,33	152,68	-	<u>99,87</u>	86,84	62,53	39,08
ЈП "Шуме Републике Српске"	<u>258,18</u>	<u>209,61</u>	-	-	<u>135,48</u>	<u>102,25</u>	<u>84,36</u>
ШД "Средњобосанске шуме"	178,94	-	-	-	84,36	69,02	53,68
ШПД Зеничко-Добојско	204,50	-	-	-	178,94	127,81	102,25
ШПД Босанско-подрињско	200,92	160,02	-	-	124,74	98,16	78,73
ЈП "Шуме Тузланског Кан."	197,85	132,92	-	78,73	160,53	124,74	96,63
ШПД "Унско-Санска шуме"	187,63	136,50	-	-	127,81	102,25	76,69
Словенски државни гоздови	391,48	294,84	-	-	199,84	137,59	95,00
ЈП "Македонски шуми"	-	-	-	-	<u>73,43</u>	<u>66,13</u>	<u>58,84</u>
ТД "Хрватске шуме"	<u>268,47</u>	<u>210,19</u>	-	-	<u>128,30</u>	<u>84,82</u>	<u>52,01</u>
<i>Јасен</i> <i>Fraxinus sp.</i>	F (40-49)	F2 (40-49)	L (40-49)	K ds ≥ 30	I (40-49)	II (40-49)	III (40-49)
ЈП Србијашуме	269,96	-	-	136,28	113,39	68,04	-
ЈП Војводинашуме	<u>287,21</u>	207,16	-	<u>158,55</u>	126,83	76,09	-
ЈП Национални парк "Тара"	119,65	-	109,10	-	70,92	55,36	-
ЈП Национални парк "Ђердап"	137,24	196,05	-	-	78,42	47,06	-
ЈП "Шуме Републике Српске"	<u>235,69</u>	-	-	-	<u>118,61</u>	<u>71,57</u>	-
ШД "Средњобосанске шуме"	204,50	153,37	102,25	-	81,80	61,35	-
ШПД Зеничко-Добојско	255,62	-	143,15	-	102,25	71,57	-
ШПД Босанско-подрињско	211,66	-	117,59	-	70,55	58,79	47,03
ЈП "Шуме Тузланског Кан."	204,50	132,92	122,70	64,93	105,32	87,42	-
ШПД "Унско-Санска шуме"	230,06	-	143,15	-	76,69	66,46	-
Словенски државни гоздови	217,04	-	169,53	-	103,19	86,00	-
ЈП "Македонски шуми"	<u>238,27</u>	-	<u>181,54</u>	-	<u>69,70</u>	<u>62,57</u>	<u>55,11</u>
ТД "Хрватске шуме"	<u>203,39</u>	-	-	-	<u>96,83</u>	<u>57,35</u>	-
<i>Јавор</i> <i>Acer sp.</i>	F (40-49)	F2 (40-49)	L (40-49)	K ds ≥ 30	I (40-49)	II (40-49)	III (40-49)
ЈП Србијашуме	154,89	-	123,20	109,03	100,30	78,51	-
ЈП Војводинашуме	181,81	-	133,38	118,05	108,61	84,99	-
ЈП Национални парк "Тара"	93,54	-	75,17	-	60,55	48,81	-
ЈП Национални парк "Ђердап"	120,77	-	88,61	-	72,15	56,46	-
ЈП "Шуме Републике Српске"	<u>186,09</u>	-	<u>140,59</u>	-	<u>116,05</u>	<u>94,07</u>	-
ШД "Средњобосанске шуме"	204,50	153,37	102,25	-	81,80	61,35	-
ШПД Зеничко-Добојско	255,62	-	143,15	-	102,25	71,57	-
ШПД Босанско-подрињско	211,66	-	117,59	-	70,55	58,79	47,03
ЈП "Шуме Тузланског Кан."	204,50	132,92	122,70	64,93	105,32	87,42	-
ШПД "Унско-Санска шуме"	230,06	-	143,15	-	76,69	66,46	-
Словенски државни гоздови	207,21	-	-	-	143,33	104,01	-
ЈП "Македонски шуми"	<u>238,27</u>	-	<u>181,54</u>	-	<u>69,70</u>	<u>62,57</u>	<u>55,11</u>
ТД "Хрватске шуме"	<u>258,34</u>	-	<u>192,45</u>	-	<u>87,76</u>	<u>58,95</u>	-

<i>Буква</i> <i>Fagus sylvatica</i> L.	F (50-59)	F2 (50-59)	L (40-49)	K (40-49)	I (40-49)	II (40-49)	III (40-49)
ЈП Србијашуме	128,90	-	84,64	70,53	56,92	46,54	38,56
ЈП Национални парк "Тара"	110,55	-	93,54	-	64,63	52,72	42,52
ЈП Национални парк "Ђердап"	124,64	-	74,31	-	42,00	34,32	25,85
ЈП "Шуме Републике Српске"	<u>144,17</u>	-	<u>98,16</u>	-	<u>64,93</u>	<u>51,64</u>	<u>40,39</u>
КЈП "Сарајево -шуме"	-	-	128,32	-	77,71	67,48	53,68
ШД "Средњобосанске шуме"	148,26	-	102,25	-	66,46	56,24	44,99
ШПД Зеничко-Добојско	178,94	-	118,10	-	72,09	62,88	51,12
ШПД Босанско-подрињско	175,87	-	133,95	-	74,13	63,91	51,64
ЈП "Шуме Тузланског Кан."	204,50	160,02	121,68	64,42	73,62	60,33	49,59
ШПД "Унско-Санска шуме"	178,94	-	112,47	-	66,97	57,26	46,52
Словенски државни гоздови	129,40	-	91,73	-	73,71	62,24	55,69
ЈП "Македонски шуми"	<u>92,88</u>	-	<u>86,72</u>	-	<u>58,84</u>	<u>51,54</u>	<u>44,25</u>
ТД "Хрватске шуме"	<u>97,76</u>	-	<u>56,95</u>	-	<u>53,35</u>	<u>40,81</u>	<u>32,54</u>
<i>Багрем</i> <i>Robinia pseudoaccacia</i> L.	F (40-49)	F2 (40-49)	L (40-49)	K ds ≥ 30	I (40-49)	II (40-49)	III (40-49)
ЈП Србијашуме	86,39	-	-	-	73,68	56,70	-
ЈП Војводинашуме	101,98	-	-	-	82,83	63,72	-
ЈП Национални парк "Тара"	56,12	-	-	-	52,38	41,67	-
ЈП Национални парк "Ђердап"	62,74	-	-	-	50,97	39,20	-
ЈП "Шуме Републике Српске"	<u>51,12</u>	-	-	-	<u>40,39</u>	<u>35,28</u>	-
ШПД Босанско-подрињско	-	-	-	-	43,97	37,83	-
ЈП "Шуме Тузланског Кан."	-	-	-	-	39,37	34,25	-
ШПД "Унско-Санска шуме"	-	-	-	-	50,61	46,01	-
Словенски државни гоздови	214,58	-	167,08	-	80,26	57,33	-
ЈП "Македонски шуми"	-	-	-	-	<u>73,43</u>	<u>66,13</u>	<u>58,84</u>
ТД "Хрватске шуме"	<u>96,03</u>	-	-	-	<u>52,28</u>	<u>37,08</u>	-
<i>Орах</i> <i>Juglans</i> sp.	F (40-49)	F2 (40-49)	L (40-49)	K ds ≥ 30	I (40-49)	II (40-49)	III (40-49)
ЈП Србијашуме	-	207,65	-	-	109,03	76,32	-
ЈП Војводинашуме	<u>410,85</u>	247,93	-	-	129,84	94,42	-
ЈП Национални парк "Тара"	128,07	123,22	-	-	78,49	56,97	-
ЈП Национални парк "Ђердап"	156,84	-	-	-	78,41	54,89	-
ЈП "Шуме Републике Српске"	165,13	<u>157,46</u>	-	-	<u>80,78</u>	<u>62,88</u>	-
КЈП "Сарајево -шуме"	-	-	-	-	-	-	-
ШД "Средњобосанске шуме"	178,94	-	-	-	92,02	76,69	-
ШПД Босанско-подрињско	-	-	-	-	82,31	70,55	-
ЈП "Шуме Тузланског Кан."	155,93	-	-	64,93	98,67	82,31	-
ШПД "Унско-Санска шуме"	-	-	-	-	102,25	94,58	-
Словенски државни гоздови	562,65	-	281,74	-	169,53	113,02	-
ЈП "Македонски шуми"	<u>411,70</u>	<u>319,31</u>	-	-	<u>88,34</u>	<u>51,87</u>	-
ТД "Хрватске шуме"	440,78	<u>337,16</u>	-	-	<u>99,76</u>	<u>47,88</u>	-
<i>Воћкарице</i>	F (40-49)	F2 (40-49)	L (40-49)	K ds ≥ 30	I (40-49)	II (40-49)	III (40-49)
ЈП Србијашуме	180,66	-	-	-	94,85	73,04	-
ЈП Војводинашуме	205,43	-	-	-	102,69	79,08	-
ЈП Национални парк "Тара"	96,26	-	-	-	73,05	56,97	-
ЈП Национални парк "Ђердап"	136,45	-	-	-	68,22	52,54	-
ЈП "Шуме Републике Српске"	<u>171,78</u>	-	-	-	<u>80,78</u>	<u>62,88</u>	-

КЈП "Сарајево -шуме"	-	-	-	-	-	-	-
ШД "Средњобосанске шуме"	-	-	-	-	58,79	53,68	-
ШПД Зеничко-Добојско	255,62	-	-	-	86,91	69,02	-
ШПД Босанско-подрињско	-	-	-	-	47,03	40,90	-
ЈП "Шуме Тузланског Кан."	204,50	-	-	-	92,54	77,20	-
ШПД "Унско-Санска шуме"	-	-	-	-	50,61	46,01	-
Словенски државни гоздови	443,08	-	207,21	-	136,77	103,19	-
ЈП "Македонски шуми"	<u>167,76</u>	-	-	-	<u>56,73</u>	<u>51,87</u>	-
ТД "Хрватске шуме"	<u>233,40</u>	-	-	-	<u>61,75</u>	<u>33,34</u>	-
<i>Еуроамеричке тополе Populus e.a.</i>	F (40-49)	F2 (40-49)	L (40-49)	K ds ≥ 30	I (40-49)	II (40-49)	III (40-49)
ЈП Србијашуме	72,43	-	58,38	-	43,49	35,45	-
ЈП Војводинашуме	76,09	-	59,59	-	44,37	34,87	-
ЈП Национални парк "Ђердап"	32,16	-	28,23	-	21,97	18,04	-
ЈП "Шуме Републике Српске"	<u>48,06</u>	-	<u>42,94</u>	-	<u>33,23</u>	<u>27,61</u>	-
Словенски државни гоздови	91,73	-	83,54	-	68,80	52,42	-
ЈП "Македонски шуми"	<u>75,10</u>	-	<u>58,76</u>	-	<u>46,03</u>	<u>42,47</u>	-
ТД "Хрватске шуме"	<u>62,55</u>	-	<u>51,88</u>	-	<u>40,54</u>	<u>30,81</u>	-
<i>Тополе Populus sp.</i>	F (40-49)	F2 (40-49)	L (40-49)	K ds ≥ 30	I (40-49)	II (40-49)	III (40-49)
ЈП Србијашуме	48,35	-	43,69	-	33,99	28,97	-
ЈП Војводинашуме	59,01	-	47,18	-	35,38	32,45	-
ЈП Национални парк "Ђердап"	32,16	-	28,23	-	21,97	18,04	-
ЈП "Шуме Републике Српске"	<u>48,06</u>	-	<u>42,94</u>	-	<u>33,23</u>	<u>27,61</u>	-
Словенски државни гоздови	91,73	-	83,54	-	68,80	52,42	-
ЈП "Македонски шуми"	<u>75,10</u>	-	<u>58,54</u>	-	<u>46,03</u>	<u>42,47</u>	-
ТД "Хрватске шуме"	<u>54,41</u>	-	<u>49,21</u>	-	<u>37,61</u>	<u>29,74</u>	-

<i>Јела Abies alba Mill.</i>	F (40-49)	F2 (40-49)	L (40-49)	K ds ≥ 30	I (40-49)	II (40-49)	III (40-49)
ЈП Србијашуме	121,20	-	99,15	-	80,76	67,69	56,01
ЈП Национални парк "Тара"	134,36	-	105,87	-	88,10	78,23	70,92
ЈП Национални парк "Ђердап"	94,10	-	73,31	-	53,33	43,52	34,51
ЈП "Шуме Републике Српске"	<u>102,25</u>	-	-	-	<u>75,15</u>	<u>63,39</u>	<u>54,19</u>
КЈП "Сарајево -шуме"	108,38	-	-	-	84,36	72,60	63,39
ШД "Средњобосанске шуме"	92,54	-	87,42	-	72,09	63,39	54,19
ШПД Зеничко-Добојско	102,25	-	-	-	80,27	69,02	60,33
ШПД Босанско-подрињско	101,23	-	-	-	79,24	66,46	56,24
ЈП "Шуме Тузланског Кан."	-	82,82	-	60,84	-	69,02	59,82
ШПД "Унско-Санска шуме"	112,47	-	-	-	78,22	67,48	58,79
Словенски државни гоздови	86,28	-	86,28	-	78,29	63,11	52,73
ЈП "Македонски шуми"	<u>98,87</u>	-	-	-	<u>84,29</u>	<u>76,99</u>	<u>69,70</u>
ТД "Хрватске шуме"	<u>72,29</u>	-	-	-	<u>66,55</u>	<u>55,08</u>	<u>37,61</u>
<i>Смрча Picea abies Karst.</i>	F (40-49)	F2 (40-49)	L (40-49)	K ds ≥ 30	I (40-49)	II (40-49)	III (40-49)
ЈП Србијашуме	121,20	-	99,15	-	80,76	67,69	56,01
ЈП Војводинашуме	135,77	-	105,06	-	76,72	62,55	47,18
ЈП Национални парк "Тара"	134,36	-	105,87	-	88,10	78,23	70,92
ЈП Национални парк "Ђердап"	94,10	-	73,31	-	53,33	43,52	34,51
ЈП "Шуме Републике Српске"	<u>103,27</u>	-	-	-	<u>76,69</u>	<u>64,93</u>	<u>55,73</u>

КЈП "Сарајево -шуме"	110,94	-	-	-	89,47	74,64	63,91
ШД "Средњобосанске шуме"	92,54	-	87,42	-	72,09	63,39	54,19
ШПД Зеничко-Добојско	107,36	-	-	-	84,36	70,04	60,48
ШПД Босанско-подрињско	101,23	-	-	-	79,24	66,46	56,24
ЈП "Шуме Тузланског Кан."	-	82,82	-	60,84	-	69,02	59,82
ШПД "Унско-Санска шуме"	112,47	-	-	-	78,22	67,48	58,79
Словенски државни гоздови	96,67	-	96,67	-	86,28	71,90	60,72
ЈП "Македонски шуми"	<u>98,87</u>	-	-	-	<u>84,29</u>	<u>76,99</u>	<u>69,70</u>
ТД "Хрватске шуме"	<u>89,09</u>	-	-	-	<u>66,55</u>	<u>55,08</u>	<u>38,81</u>
<i>Бели бор</i> <i>Pinus sylvestris L.</i>	F (40-49)	F2 (40-49)	L (40-49)	K ds ≥ 30	I (40-49)	II (40-49)	III (40-49)
ЈП Србијашуме	121,20	-	99,15	-	80,76	67,69	56,01
ЈП Војводинашуме	135,77	-	105,06	-	76,72	62,55	47,18
ЈП Национални парк "Тара"	113,44	-	88,01	-	74,32	66,92	62,08
ЈП Национални парк "Ђердап"	94,10	-	73,31	-	53,33	3,52	34,51
ЈП "Шуме Републике Српске"	<u>102,25</u>	-	<u>86,91</u>	-	<u>75,15</u>	<u>63,39</u>	<u>54,19</u>
ШД "Средњобосанске шуме"	92,02	-	87,42	-	71,57	62,88	43,46
ШПД Зеничко-Добојско	102,25	-	89,98	-	79,24	68,00	58,79
ШПД Босанско-подрињско	101,23	-	88,45	-	76,18	64,42	44,99
ЈП "Шуме Тузланског Кан."	-	82,82	-	63,91	-	69,02	59,82
ШПД "Унско-Санска шуме"	112,47	-	89,47	-	63,39	59,30	49,59
Словенски државни гоздови	85,46	-	85,46	-	58,89	51,97	45,04
ЈП "Македонски шуми"	<u>87,20</u>	-	-	-	<u>72,78</u>	<u>65,48</u>	<u>58,19</u>
ТД "Хрватске шуме"	<u>68,42</u>	-	<u>76,02</u>	-	<u>47,48</u>	<u>35,61</u>	<u>27,74</u>
<i>Црни бор</i> <i>Pinus nigra Arnold.</i>	F (40-49)	F2 (40-49)	L (40-49)	K ds ≥ 30	I (40-49)	II (40-49)	III (40-49)
ЈП Србијашуме	92,91	-	73,23	-	58,05	49,90	37,62
ЈП Војводинашуме	106,23	-	82,61	-	61,97	53,10	38,34
ЈП Национални парк "Тара"	113,44	-	88,01	-	74,32	66,92	62,08
ЈП Национални парк "Ђердап"	94,10	-	73,31	-	53,33	43,52	34,51
ЈП "Шуме Републике Српске"	<u>84,87</u>	-	<u>74,64</u>	-	<u>64,42</u>	<u>53,685</u>	<u>44,99</u>
КЈП "Сарајево -шуме"	-	-	-	-	-	-	-
ШД "Средњобосанске шуме"	92,02	-	87,42	-	71,57	62,88	43,46
ШПД Зеничко-Добојско	102,25	-	89,98	-	76,69	65,95	50,10
ШПД Босанско-подрињско	101,23	-	88,45	-	76,18	64,42	44,99
ЈП "Шуме Тузланског Кан."	-	76,18	-	125	-	62,37	47,03
ШПД "Унско-Санска шуме"	112,47	-	89,47	-	78,22	67,48	58,79
Словенски државни гоздови	85,46	-	85,46	-	55,43	46,77	39,26
ЈП "Македонски шуми"	<u>75,69</u>	-	-	-	<u>63,54</u>	<u>56,41</u>	<u>49,11</u>
ТД "Хрватске шуме"	<u>75,09</u>	-	<u>83,49</u>	-	<u>51,88</u>	<u>39,08</u>	<u>30,67</u>

1. Табела је формирана према подели у ценовнику ЈП "Србијашуме".
2. Цене су дате без ПДВ-а и односе се на цену сортимената на камионском путу.
3. Цене које су подвучене у потпуности су упоредиве (врста, место продаје и дебљински разред) са ценама ЈП "Србијашуме". Остале цене су просечне цене (БиХ без Р. Српске), цене према ЕУ стандардима класирања ("Словенски државни гоздови") или цене суседног или сличног дебљинског разреда.
4. Приложене цене су уједно и почетне (минималне) цене у поступцима лицитационе продаје.
5. Цене су изражене у еврима према средњем курсу одговарајућих Народних банака на дан 10.03.2020. год. (30.06.2020. изашао је нови ценовник Словенских државних гоздова у коме је приметан благи пад цена (просечно око 5 ЕУР/м³) за најзначајније дрвне врсте).

<i>Огривно дрво тврдих лишћара</i>	I (m ³)	II (m ³)	Сеченица (m ³)	Вишемет. I (m ³)	Вишемет. II (m ³)
ЈП Србијашуме	33,73	25,60	23,27	33,73	25,60
ЈП Војводинашуме	45,30*	27,14*	27,24*	45,32	27,16
ЈП Национални парк "Тара"	35,12	26,45	25,51*	19,56	
ЈП Национални парк "Ђердап"	26,85	24,12	-	-	-
ЈП "Шуме Републике Српске"	32,21	26,58	17,89	-	-
КЈП "Сарајево -шуме"	35,53	-	-	-	-
ШД "Средњобосанске шуме"	32,21	29,65	21,47	-	-
ШПД Зеничко-Добојско	33,23		-	-	-
ШПД Босанско-подрињско	33,23	26,58	-	-	-
ЈП "Шуме Тузланског Кан."	32,72		23,01	-	-
ШПД "Унско-Санска шума"	29,14		18,40	35,79	
Словенски државни гоздови	40,56		-	-	-
ЈП "Македонски шуми"	37,60		27,55	37,60	
ТД "Хрватске шуме"	40,81	33,74	12,54	32,54	28,14
<i>Огривно дрво меких лишћара</i>	I (m ³)	II (m ³)	Сеченица (m ³)	Вишемет. I (m ³)	Вишемет. II (m ³)
ЈП Србијашуме	22,58	16,77	10,75	22,58	16,77
ЈП Војводинашуме	20,48*	15,35*	12,80*	20,51	15,38
ЈП Национални парк "Тара"	20,58	15,99	12,29*	19,56	
ЈП Национални парк "Ђердап"	20,55	15,91	-	-	-
ЈП "Шуме Републике Српске"	23,52	18,92	12,78	-	-
ШД "Средњобосанске шуме"	25,56	20,45	21,47	-	-
ШПД Зеничко-Добојско	25,56		-	-	-
ШПД Босанско-подрињско	27,61	23,52	27,61	-	-
ЈП "Шуме Тузланског Кан."	22,49		23,01	-	-
ШПД "Унско-Санска шума"	22,49		18,40	30,67	
Словенски државни гоздови	28,63		-	-	-
ЈП "Македонски шуми"	32,74		25,12	32,74	
ТД "Хрватске шуме"	30,27	25,07	10,27	25,21	20,27
<i>Огривно дрво четинара</i>	I (m ³)	II (m ³)	Сеченица (m ³)	Вишемет. I (m ³)	Вишемет. II (m ³)
ЈП Србијашуме	22,58	16,77	10,75	22,58	16,77
ЈП Војводинашуме	20,48*	15,36*	-	-	-
ЈП Национални парк "Тара"	24,24		-	-	-
ЈП Национални парк "Ђердап"	20,55	15,91	-	-	-
ШД "Средњобосанске шуме"	15,34	15,34	21,47	-	-
ЈП "Шуме Тузланског Кан."	-	-	23,01	-	-
ШПД "Унско-Санска шума"	18,40		18,40	-	-
ЈП "Македонски шуми"	20,26		15,40	21,07	
ТД "Хрватске шуме"	22,27	20,41	10,27	19,21	17,07

<i>Целулозно дрво</i>	TL (m ³)	ML (m ³)	Четинари (m ³)	Вишемет. (m ³)
ЈП Србијашуме	33,73	22,58	22,58	24,38
ЈП Војводинашуме	46,72*	25,24*	25,23*	25,26
ЈП Национални парк "Тара"	18,84	18,84	24,83	-
ЈП Национални парк "Ђердап"	27,65	22,46	23,23	-

ЈП "Шуме Републике Српске"	32,21	29,65	25,56	-
КЈП "Сарајево -шуме"	-	-	32,21	-
ШД "Средњобосанске шуме"	33,23	-	25,56	-
ШПД Зеничко-Добојско	30,67	25,56	29,65	-
ШПД Босанско-подрињско	33,23	27,61	33,23	-
ЈП "Шуме Тузланског Кан."	31,70	23,52	31,70	-
ШПД "Унско-Санска шуме"	30,67	22,49	22,24	33,49
Словенски државни гоздови	-	-	31,40	-
ЈП "Македонски шуми"	37,60	32,74	21,07	37,60
ТД "Хрватске шуме"	40,81	30,27	36,28	32,54
<i>Дрво за дрвене плоче</i>	TL (m³)	ML (m³)	Четинари (m³)	Вишемет. (m³)
ЈП Србијашуме	33,73	22,58	22,58	24,38
ЈП Војводинашуме	46,72*	25,25*	-	-
ЈП Национални парк "Ђердап"	27,65	22,46	23,23	-
ШД "Средњобосанске шуме"	35,79	33,23	38,34	-
ЈП "Шуме Тузланског Кан."	31,70	24,03	36,81	-
Словенски државни гоздови	40,56	28,63	-	-
ЈП "Македонски шуми"	37,60	32,74	21,07	37,60
ТД "Хрватске шуме"	40,81	30,27	21,07	32,54
<i>Техничка облица и цепаница</i>	TL (m³)	ML (m³)	Четинари (m³)	Вишемет. (m³)
ЈП Србијашуме	36,34	26,75	28,28	-
ЈП Војводинашуме	44,22*	29,49*	31,76*	30,66
ЈП Национални парк "Ђердап"	27,45	21,17	21,95	-
ЈП "Шуме Републике Српске"	49,08	42,94	-	-
ШД "Средњобосанске шуме"	-	-	33,23	-
ШПД Зеничко-Добојско	46,01	-	-	-
ШПД Босанско-подрињско	37,32	-	-	-
ЈП "Шуме Тузланског Кан."	31,70	-	-	-
ШПД "Унско-Санска шуме"	32,21	-	-	-
ЈП "Македонски шуми"	39,71	35,66	22,69	-
ТД "Хрватске шуме"	30,67	24,67	33,08	-

* Цене означене звездicom су добијене прерачунавањем цена сортимената за просторни метар помоћу доступних коефицијената запуњености:

- Огревно дрво K = 0,69
- Целулозно дрво K = 0,7
- Дрво за дрвне плоче K = 0,7
- Сеченица K = 0,55
- Обло и цепано техничко дрво K ≈ 0,78